

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 1– 2 (554 – 555) година XLIV

25 февруари 2026 година

Съдебната лингвистика – средство за решаване на спорни казуси

На стр. 4

Избраха Студент и Докторант на годината
във Физико-технологичния факултет

На стр. 9

Япония – една друга вселена

На стр. 10

Започна пълно обновяване на
пространството около Ректората

На стр. 3

Стр. 2

Развитие на академичния състав на Пловдивския университет през 2025 година

В Броя ще прозетете още:

- ▶ Отборът на университета ще представя България в най-престижното състезание в света по международно право
- ▶ 100 студенти отговарят: „Истински ли съм щастлив/а?“
- ▶ Традиционните награди „Спортист на годината“ бяха връчени на тържествена церемония

- ▶ Две студентки заслужиха титлата „Морфолог на годината“
- ▶ Университетската библиотека получи голямо дарение от НДФ „13 века България“
- ▶ Клуб „Приобщаващо образование“ връчи награди на студенти – победители в конкурсна инициатива

Развитие на академичния състав на Пловдивския университет през 2025 година

Академични длъжности

Професор

Елена Славова Гетова – Филологически факултет
 Манол Николов Манолов – Педагогически факултет
 Иванка Иванова Тенева-Джамбазова – Биологически факултет
 Надежда Митева Кафадарова – Физико-технологичен факултет
 Красимира Ангелова Чакърва – Филологически факултет
 Богдан Драгнев Йорданов – Юридически факултет
 Станка Иванова Хаджиколева – Факултет по математика и информатика

Доцент

Николай Добрев Радулов – Педагогически факултет
 Десислава Василева Стоянкова – Юридически факултет
 Надежда Недялкова Ангелова – Педагогически факултет
 Таня Альошева Вазова – Педагогически факултет
 Биляна Младенова Калосфера – Педагогически факултет
 Весела Илиева Митковска – Биологически факултет
 Пенка Лазарова Василева – Биологически факултет
 Стела Георгиева Стоянова – Биологически факултет
 Мариана Филипова Шопова – Физико-технологичен факултет
 Станимир Петров Манолов – Химически факултет
 Мина Михайлова Тодорова – Химически факултет
 Деяна Любомирова Георгиева – Химически факултет
 Ирена Петрова Костова – Химически факултет
 Мирослав Красимиров Михайлов – Филиал Смолян
 Елица Димитрова Миланова – Филологически факултет
 Енчо Тилев Тилев – Филологически факултет
 Марияна Асенова Карталова – Филологически факултет
 Катерина Йорданова Козлуджова – Факултет по икономически и социални науки
 Димитър Вълков Ханев – Юридически факултет
 Димитър Симеонов Топузов – Юридически факултет
 Мария Стоянова Кисикова – Философско-исторически факултет
 Стоян Христов Антонов – Философско-исторически факултет

Борислава Петкова Костова – Философско-исторически факултет
 Елена Христова Тодорова – Факултет по математика и информатика
 Георги Николов Чолаков – Факултет по математика и информатика

Главен асистент

Анна Илиева Бекярова-Токмакова – Физико-технологичен факултет
 Веселин Здравков Менгов – Физико-технологичен факултет
 Христо Анастасов Каневски – Физико-технологичен факултет
 София Боянова Миленкова – Физико-технологичен факултет
 Меги Здравкова Дакова – Физико-технологичен факултет
 Стефан Николаев Николов – Физико-технологичен факултет
 Малина Станкова Шиблова – Факултет по икономически и социални науки
 Николай Йорданов Павлевчев – Юридически факултет
 Доника Петрова Гюзелева – Биологически факултет
 Ася Димитрова Христозова – Химически факултет
 Юлиан Агоп Одажиян – Философско-исторически факултет
 Николай Орлинов Данев – Педагогически факултет
 Мария Маркова Величкова – Педагогически факултет
 Лиляна Иванова Чобанова – Педагогически факултет
 Цветелина Лъчезарова Иванова-Варадинова – Физико-технологичен факултет
 Даниел Николаев Каменов – Филологически факултет
 Христо Георгиев Кутиев – Юридически факултет
 Мая Пламенова Стоименова-Минова – Факултет по математика и информатика
 Константин Николов Русев – Факултет по математика и информатика
 Себиха Ахмедова Маданска – Факултет по математика и информатика
 Майа Бисерова Фьодорова-Радичева – Педагогически факултет
 Екатерина Георгиева Ужиканова-Ковачева – Педагогически факултет
 Мирена Иванова Васева – Педагогически факултет

Научни степени

Доктор на науките

Дияна Василева Николова-Багалева – Филологически факултет
 Петър Запрянов Одажиев – Педагогически факултет
 Младен Цветанов Влашки – Филологически факултет
 Дарина Пеева Зиновиева – Юридически факултет

Образователна и научна степен „доктор“

Цветомира Иванова Казашка – Факултет по математика и информатика
 Ася Димитрова Христозова – Химически факултет
 Ивайло Детелинов Узунов – Физико-технологичен факултет
 Милена Ангелова Костова-Гърбачева – Педагогически факултет
 Радослав Димитров Щерев – Педагогически факултет
 Евгени Владимиров Вълчев – Факултет по математика и информатика
 Мирослав Трендафилов Трънков – Факултет по математика и информатика
 Цветелина Красимирова Мелева – Юридически факултет
 Таня Владимирова Даскалова – Юридически факултет
 Васил Чавдаров Танков – Юридически факултет
 Христо Бойчев Боев – Юридически факултет
 Кирил Стоянов Илчев – Юридически факултет
 Катя Петрова Христова – Химически факултет
 Лаура Айети Аземи – Факултет по математика и информатика
 Бистра Огнянова Драгойкова – Философско-исторически факултет
 Валерия Емилова Тончева – Факултет по икономически и социални науки
 Николай Асенов Тошев – Физико-технологичен факултет
 Миглена Златкова Милушева – Химически факултет
 Илища Георгиева Даскалова – Педагогически факултет
 Ангел Илиев Пешков – Биологически факултет
 Антония Георгиева Трайкова – Педагогически факултет
 Кристиана Георгиева Енева – Педагогически факултет
 Траяна Ангелова Латева – Филологически факултет
 Гертана Георгиева Комсийска – Педагогически факултет

Диан Стоянов Дунев – Юридически факултет
 Николай Валентинов Карамихов – Философско-исторически факултет
 Костадин Рангелов Баков – Факултет по икономически и социални науки
 Габриел Росенов Русев – Юридически факултет
 Мария Атанасова Дзанева – Юридически факултет
 Димитър Генчев Стоицов – Химически факултет
 Анатолий Росенов Парушев – Физико-технологичен факултет
 Кети Агоп Ангелова – Педагогически факултет
 Деница Георгиева Колева – Юридически факултет
 Станислав Райчев Александров – Педагогически факултет
 Полина Георгиева Табакова – Филологически факултет
 Доника Петрова Гюзелева – Биологически факултет
 Лилия Стоянова Стоянова – Химически факултет
 Александър Емилов Петров – Биологически факултет
 Диана Станкова Севдалинова – Педагогически факултет
 Никола Стаменов Ангелов – Биологически факултет
 Тодор Славчев Анев – Факултет по икономически и социални науки
 Юлиан Агоп Одажиян – Философско-исторически факултет
 Радостина Георгиева Никодимова – Юридически факултет
 Росина Алексиева Какова – Филологически факултет
 Наталия Красимирова Цветанова-Чилингирова – Факултет по икономически и социални науки
 Христо Анастасов Каневски – Физико-технологичен факултет
 Анна Илиева Бекярова-Токмакова – Физико-технологичен факултет
 Станислав Иванов Иванов – Биологически факултет
 Елица Василева Кантарджиева – Факултет по икономически и социални науки
 Йорданка Димитрова Сапунджиева – Химически факултет
 Павлина Стефанова Петкова – Филологически факултет
 Гертана Илиева Танчева – Химически факултет
 Венелин Василев Петров – Философско-исторически факултет
 Таня Николова Костадинова – Юридически факултет

Пълно обновяване на пространството около Ректората на Пловдивския университет

Напълно реновирана ще бъде зоната около Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Техническия университет – Пловдив. На 7 януари 2026 година кметът Костадин Димитров и ръководителите на двете висши учебни заведения проф. Румен Младенов и доц. Никола Шакев дадоха символичен старт на строително-ремонтните дейности.

Реконструкцията обхваща зоните около двата университета, както и улица „Цанко Дюстабанов“ от ул. „Авксентий Велешки“ до ул. „Цар Асен“.

В присъствието на членовете на академичните ръководства на Пловдивския и Техническия университет и кмета на Пловдив беше даден стартът на ремонтните работи

„Ще обновим пространствата около висшите учебни заведения, пешеходните зони, тротоарните и пътните настилки. От средата на годината, ако има осигурено финансиране, ще започнем ремонта на ул. „Иван Вазов“, която до кръстовището с библиотека „Иван Вазов“ ще бъде пешеходна“, посочи кметът Костадин Димитров. Той припомни, че проектът за „Иван Вазов“ е включен за финансиране от МРРБ по капиталовата програма на общините.

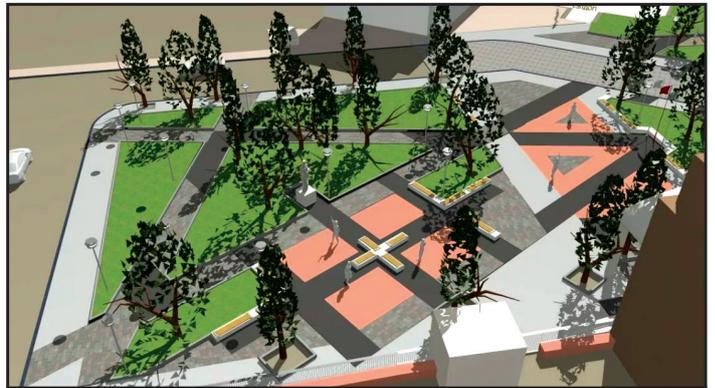
В момента се работи по площада пред Пловдивския университет и по ул. „Цанко Дюстабанов“, след което ще

започнат строителни дейности и по ул. „Г. М. Димитров“. Всички прилежащи тротоари и пешеходни зони, както и техническата инфраструктура към тях също ще бъдат обновени. Предвижда се и асфалтиране на участъци, които ще поемат трафика при стартиране на дейностите по ул. „Иван Вазов“.

След приключване на този етап община Пловдив планира реновиране на пешеходните пространства по бул. „Цар Борис III Обединител“ – от бул. „Христо Ботев“ до ул. „Гладстон“.

Ремонтът на ул. „Цанко Дюстабанов“ в частта от ул. „Авксентий Велешки“ до автогара „Юг“ ще се извърши на по-късен етап, тъй като улицата е гранична за Тютюневия град, за чието реновиране има проект, уточни кметът Костадин Димитров. Той допълни, че общината е в контакт с частните собственици за реализацията му.

Изпълнител на строителните дейности е фирмата „Драгиев и Ко“ ООД, а срокът за обновяването на зоната е до 150 дни. Проектът е част от обществена поръчка за текущи ремонти на стойност 6 милиона лева за шестте пловдивски района.

План на част от пространството пред Ректората на Пловдивския университет

Клуб „Приобщаващо образование“ към Педагогическия факултет връчи награди на студенти, победители в конкурсна инициатива

На 21.01.2026 г. в Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе награждаването на победителите от Quiz game, организирана от Клуб „Приобщаващо образование“ в рамките на участието ни с щанд в изложението Demo Yourself, проведено в Новата сграда на ПУ на 3.11.2025 г.

Инициативата привлече над 100 участници и провокира активен интерес към темите за приобщаването, подкрепата в образователната среда и ролята на студентските общности в развитието на университета. Печелившите бяха определени чрез жребий на 19.11.2025 г., а награждаването се състоя в зала 201.

Грамотите бяха връчени от декана на Педагогическия факултет проф. д-р Владимир Ангелова.

Победителите са:

I място – Татьяна Драгу („Софтуерно инженерство“, Факултет по математика и информатика);

II място – Виктория Кепчелюва („Предучилищна педагогика и чужд език“, Педагогически факултет);

III място – Магдалена Пингелова („Предучилищна и начална училищна педагогика“, Педагогически факултет).

Клуб „Приобщаващо образование“ изказва искрена благодарност към проф. д.п.н. Дора Левтерова-Гаджалова – ментор на клуба, за подкрепата и професионалното съдействие, както и към всички студенти, които

се включиха с ентузиазъм и интерес.

Продължаваме с още инициативи, които съчетават знание, практика и общност – в полза на приобщаващата университетска среда.

Наградените студенти заедно с декана проф. Владимира Ангелова и проф. Дора Левтерова

СЪДЕБНА ЛИНГВИСТИКА: ПРЕСЕЧНА

Проф. д.ф.н. Дияна ЯНКОВА

Съдебната лингвистика (или юридическата лингвистика) е интердисциплинарна област, която прилага методите и знанията на езикознанието към правни текстове, съдебни процеси и езикови доказателства. Тя включва анализ на писмен и устен език с цел подпомагане на разследвания, съдебни процеси, авторство на текстове, разбиране на правни документи, както и езикови аспекти на свидетелски показания, полицейски разпити и заплахи. Съдебната лингвистика е сравнително млада, но динамично развиваща се научна област, която се намира на границата между езикознанието и правото. Изследва как езикът функционира в правния контекст и как езиковите структури могат да бъдат използвани за разрешаване на конкретни съдебни, криминални или административни казуси. В свят, в който комуникацията – писмена и устна – заема централно място в почти всички обществени сфери, нуждата от езикови експерти в правната система става все по-осезаема. В условията на съвременния свят, където думите често могат да решават съдби, анализът на езика в съдебен контекст придобива особено значение. В настоящата статия ще се разгледа същността на съдебната лингвистика, нейното развитие по света и състоянието ѝ в България.

Основната цел на съдебната лингвистика е да анализира и обяснява ролята на езика в съдебния процес и в юридическия контекст като цяло. Тя обхваща както теоретични, така и приложни аспекти, използвани в разследвания, съдебни дела, законодателство и преводи на правни текстове. Изследванията в областта на съдебната лингвистика включват прилагането на езикови методи за решаване на правни казуси, например доказване на авторство на анонимни текстове (заплахи, анонимни писма, интернет съобщения и др.), тълкуване на правни текстове и закони, оценка на достоверността на свидетелски показания, анализ на езиковата адекватност при полицейски разпити и договори, както и изясняване на двусмислени правни текстове. Специалистите в тази област – съдебни лингвисти, често работят като експерти в съдебни процеси. Съдебният лингвист може да бъде призван като експерт в съда, за да даде професионално мнение относно езикови доказателства, които могат да повлияят на изхода от едно дело.

Историческо развитие

Съдебната лингвистика започва да се оформя като самостоятелна дисциплина през втората половина на 20. век най-напред в англоезичния свят. През последните десетилетия областта се разширява и институционализира – създават се специализирани програми в университети, международни асоциации и научни списания. В различни страни се прилагат различни подходи – напр. в САЩ се акцентира върху криминалистичния анализ (авторство на писма и заплахи), докато в Европа по-често се изследва езикът на правните текстове и комуникацията между институции и граждани.

В редица държави, като САЩ, Великобритания, Австралия и Нидерландия, съдебните лингвисти участват активно в разследвания, включително и по високопрофилни криминални случаи, като помагат за разкриване на автори на писмени заплахи или за установяване на езикови манипулации в правни документи. Експертизата на съдебната лингвистика се използва както в наказателни производства, така и в гражданското право. Известни са случаи, в които именно езиков анализ е помогнал да се идентифицира престъпник или да се оспори

съдебно решение (вж. по-долу за примери).

В началото на 60 – 70-те години на XX век съдебната лингвистика започва да се оформя като самостоятелна област и пионери като Свартвик и Шуй играят ключова роля. Шведският лингвист Ян Свартвик анализира и впоследствие описва в монография как при анализа си на показания в съда доказва, че убиецът на жената и дъщерята на Тимъти Еванс не е той самият, а хазяинът им. В САЩ съдебната лингвистика се развива активно и от Роджър Шуй, който публикува много изследвания в тази област. Шуй е един от първите, които систематично прилагат езиков анализ при разпити и свидетелски показания в съдебната практика на САЩ. Той работи с реални случаи, в които лингвистичната експертиза се използва за тълкуване на значението на казаното, за откриване на манипулации или неясноти в диалога между полиция и заподозрян.

През този период започва и практическото използване на езиков анализ в криминални разследвания – например при анализ на анонимни заплашителни писма, проучване на телефонни разговори или идентифициране на езикови модели, характерни за конкретен индивид.

Въпреки че тогава дисциплината все още не е официално установена, се поставят основите за бъдещото ѝ развитие.

През 80-те и 90-те години на 20. век започва утвърждаването ѝ като научна област и тогава съдебната лингвистика започва да се институционализира. Създават се академични програми, катедри и изследователски центрове, посветени на приложната лингвистика и правото. Университети в Европа и Северна Америка започват да предлагат курсове по съдебна лингвистика, а броят на публикациите и научните трудове нараства.

През 1994 г. е основано списанието *Forensic Linguistics*, което по-късно приема името *International Journal of Speech, Language and the Law*. Това списание става водеща платформа за публикуване на изследвания в областта и допринася за утвърждаването на съдебната лингвистика като академична

Предлагаме с малки съкращения статията на проф. д.ф.н. Дияна Янкова „Съдебна лингвистика: пресечна точка между езика и правото“, която смятаме, че ще предизвика интереса не само на лингвисти и юристи, но и на по-широк кръг читатели. Пълният текст заедно с прилежащата библиография е публикуван в юбилейния сборник в чест на проф. д.ф.н. Стефана Димитрова „Език, теория, интерпретации“, издание на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, София, 2025.

Проф. д.ф.н. Дияна Янкова преподава в Нов български университет, където води лингвистика на текста, превод на правни текстове, история и култура на Северна Америка, междукултурно общуване и др. Автор е на четири монографии и над 120 статии в областта на съпоставителното езикознание, анализа на дискурса, социолингвистиката, чуждоезиковото обучение, езиковите, жанровите и културните особености на текстове от континенталното, прецедентното и европейското право. Член е на редколегии на специализирани академични списания у нас и в чужбина.

дисциплина. В този период лингвистите започват да участват като експерти в съдебни дела не само в англоезичните страни, но и в други юрисдикции, като изготвят експертизи относно смисъла на правни текстове, достъпността на езика за обвиняемите и други. Започва и по-често публикуване на монографии, свързани с тази област на лингвистиката.

С навлизането в 21. век съдебната лингвистика се обогатява чрез нови технологии и методологии. Корпусната лингвистика – използването на големи бази от текстове за езиков анализ – се прилага за откриване на стилови и синтактични особености в анонимни или спорни текстове. Машинното обучение и изкуственият интелект се използват за автоматизиран стилметричен анализ, който може да подпомогне идентифицирането на автор на определен текст. Развиват се и прецизни методи за лингвистична експертиза, свързана с авторство, разчитане на скрити значения в текстове, анализ на правни документи, както и тълкуване на клаузи в договори и законодателни актове. През този период се публикуват книги, които са основа на съдебната лингвистика, както и специализирани монографии.

Особено значение придобиват теми като езикова справедливост, защита на правата на свидетелите и подсъдимите, нуждата от качествен превод и тълкуване в съдебна среда. Това включва и анализ на ситуации, в които лош превод може да доведе до несправедлив процес. Лингвистите допринасят за преодоляване на езикови бариери и предлагат решения за по-достъпна и справедлива комуникация в съдебната система.

ТОЧКА МЕЖДУ ЕЗИКА И ПРАВОТО

Основните направления на езиковите изследвания

Основните насоки, в които езиковите изследвания могат да са от полза на съдебната лингвистика, са следните:

Анализ на авторство – използва се за идентифициране на автора на даден текст. Тук се прилагат езикови и стилистични методи за сравнение с известни образци. Анализът на авторството е статистическо изследване на лингвистичните и компютърните характеристики на писмените текстове и устната продукция на дадени индивиди. Целта е да се анализира самотичността или да се определи авторът на анонимен текст или речеви отрязък.

Език на свидетелски показания и разпити – анализира се дали въпросите, зададени на свидетели, са неутрални, или подвеждащи, както и как свидетелите разбират и формулират своите отговори. Това е особено важно при разпити на деца, уязвими групи или хора с различна езикова компетентност.

Правна терминология и езикът на законите – изучава се как езикът в законите може да бъде интерпретиран по различни начини. Целта е да се изяснят двусмислия и да се осигури яснота в юридическите текстове.

Анализ на езикови доказателства в съда – съдебният лингвист може да бъде назначен като експерт свидетел, за да анализира текстови доказателства и да даде мнение за тяхната автентичност, значение или езикова манипулация.

Превод и интерпретация в съдебния контекст – прецизността на преводите на правни документи или съдебни заседания е критично важна. Съдебната лингвистика подпомага анализа и обучението на правни преводачи и тълковници.

За изследване в посочените по-горе контексти и цели съдебните лингвисти използват както качествени, така и количествени методи – стилометрия, корпусна лингвистика, семантичен анализ, прагматичен анализ, дискурсен анализ и др. Лингвистите често работят в сътрудничество с криминалисти, психолози и юристи. Приложението на тяхната работа е в криминални разследвания (напр. идентификация на заплахи, клевети, фалшификати); при оспорване на договори или завещания; за установяване дали техните полицейски права или законови текстове са разбираеми; при подкрепа на защитата или обвинението със специфичен езиков анализ.

Съдебната лингвистика в България

В България съдебната лингвистика не е още напълно развита като самостоятелна академична и професионална дисциплина, но има прояви и интерес към нея. Някои езиковеди, преводачи и правни експерти започват да осъзнават значението на езиковия анализ при тълкуване на закони, при разбиране на свидетелски показания или оценка на езика в публичната администрация. Изследвания в тази област се срещат в рамките на приложната лингвистика, превода, правото и криминалистиката. Съществуват изолирани публикации и докторантски изследвания, които разглеждат езикови аспекти на правни текстове, експертизи на заплахи или анализ на свидетелски показания. Някои езиковеди и юристи проявяват интерес към интегриране на съдебнолингвистични методи в съдебната практика. Въпреки това към момента няма специализирани университетски програми или официална професионална квалификация по съдебна лингвистика в България, а съдебнолингвистичната експертиза все още не е стандартна практика в българската съдебна система.

Интересът към темата нараства особено с развитието на дигиталната комуникация, езиковите технологии и нуждата от експертни лингвистични оценки в съдебни и криминални дела. Възможностите за приложение са много – от превенция на езикови манипулации до подобряване на достъпа до правосъдие чрез по-ясен език в правната система.

Заклучение

Развитието на съдебната лингвистика в България би могло да допринесе за по-справедлив и прозрачен съдебен процес. Това изисква сътрудничество между езиковеди, юристи и съдебни институции, както и създаване на специализирани обучителни програми. В епохата на дигитална комуникация и фалшиви новини, в която думите могат да бъдат доказателство, оръжие или защита, ролята на езиковите експерти в правната система е по-важна от всякога.

Съдебната лингвистика е мощен инструмент в ръцете на специалистите, които разбират силата на езика в правния контекст. Тя допринася за по-справедливо правосъдие, разкриване на истини и защита на правата на гражданите. За да се развие пълноценно и в България, е необходимо академично и институционално признание, както и сътрудничество между езиковеди и юристи. В свят, в който думите са средство за влияние, истината често зависи от това кой и как ги анализира.

Международни казуси, свързани със съдебната лингвистика Делото на Unabomber (Теодор Качински) – САЩ, 1996 г.

Съдебната лингвистика е изиграла ключова роля в някои от най-интересните и обсъждани съдебни дела в света. Съдебните лингвисти са особено популярни в САЩ, откъдето ви предлагаме един знаков случай, в който езиковият анализ е помогнал за разкриването на истини или за решаването на спорни съдебни въпроси. (В следващия брой на вестника ще ви предложим не по-малко интригуващ казус от Великобритания.)

Случаят с Юнабомбъра е един от най-продължителните и сложни случаи на вътрешен тероризъм в историята на Съединените щати. Той започва през 1978 г., когато серия ръчно изработени бомби са изпратени до университети и авиолинии. Атаките карат ФБР да даде на неизвестния извършител кодовото име „UNABOM“ – съкращение от „University and Airline Bomber“ (бомбаджия срещу университети и авиокомпани). В продължение на 17 години Юнабомбърът води спорадична, но смъртоносна кампания, като поставя или изпраща 16 бомби, които убиват трима души и раняват над 20. Мишените му са внимателно подбрани и отразяват неговата нарастваща омраза към модерните технологии, академичната система и индустриалното общество.

Въпреки усилията на разследващите органи Юнабомбърът дълго време успява да избегне разкриването. Прелом в разследването настъпва през 1995 г., когато ФБР и американското правителство взимат противоречивото решение да публикуват манифеста на Юнабомбъра, съставен от 35 000 думи – „Индустриалното общество и неговото бъдеще“, във вестниците „Ню Йорк Таймс“ и „Уошингтън Поуст“. Манифестът, изпратен с предупреждение за нови атаки, ако

не бъде отпечатан, представлява радикална критика на индустриализацията и технологичния напредък. В него се застъпва идеята за връщане към по-примитивен, прединдустриален начин на живот и се предупреждава за загубата на човешката свобода в условията на технологичното общество.

Публикуването на манифеста се оказва решаващ момент за разкриването на извършителя. Макар и рискована, тази стъпка позволява участието на широката общественост и създава възможност за прилагането на съдебнолингвистичен анализ. Благодарение на този дълъг текст езиковите експерти на ФБР успяват да идентифицират характерни особености в стила и езика на автора, сред които повтарящи се изрази, граматични конструкции и теми. Това се оказва своеобразен езиков отпечатък, който обръща разследването в нова посока.

Подходът на ФБР към анализа на манифеста е новаторски по обхват и методология. Екип от експерти лингвисти, ръководен от агент Джеймс Фицджералд, извършва задълбочен езиков анализ, който се оказва решаващ за създаването на лингвистичен профил на извършителя. Първо са разгледани изборът на лексика и характерните изрази, като например предпочитанията към термини като „заместителни дейности“ и „свръхсоциализация“ (surrogate activities и oversocialization). Това помага за изграждането на уникален езиков отпечатък. След това лингвистите се съсредоточават върху синтактични модели, като например честото използване на изречения, започващи с „Ние“ и глагол в сегашно време. Отчетени са и специфични пунктуационни практики – двойни интервали след точка и използване на единични кавички, които впоследствие

АНКЕТА
АНКЕТА100 студенти отговарят:
„Истински ли съм щастлив/а?“

Мартина СОТИРОВА

Може би всеки един от нас се пита „Истински ли съм щастлив/а?“. Или може би вече знаете истината. Отговорите са „да“ или „не“. Но дали отговорът може да бъде толкова опростен, когато въпросът не може да бъде видян като лесен сам по себе си. Да си щастлив? Истински щастлив? Преди това може би трябва да се запитаме „Що е щастие?“ или пък „Какво ме прави щастлив?“, а и дори „Това, което ме прави щастлив днес, дали ще ми носи щастие в утрешният ден?“.

Много въпроси, малко отговори. Но пък може ли да се отговори на един въпрос с един отговор? Може ли да се отговори правилно? Има ли правилен отговор? И тук достигахме до най-важното нещо, което човек трябва да помни: *различни гледни точки*. Аз, като бъдещ социолог, не мога да заема позиция, дори и да искам. Но пък за това съществуват хората, масите, или по-просто казано – студентите. Опитните ми зайчета за този социален експеримент са от различни възрастови групи, различни общности и всеки от тях си има собствена гледна точка, собствен, различен и индивидуален възглед за света. Ето го и въпроса:

Щастието относително ли е?

Преди да продължа с отговорите, нека да дадем кратка дефиниция на думата „относителен“ – относителна, относително, *мн.* относителни, *прил.*

1. Който се установява при съпоставка с друг. *Относителна височина*.

2. Не безусловен, ограничен. *Относителен успех*.

А сега и отговорите:

1. Да, щастието е относително, защото зависи от индивидуалните възприятия, ценности и обстоятелства за всеки човек. Това, което прави един човек щастлив, може да е безразлично или дори нежелано за друг. Щастието зависи също от контекста – човек може да се чувства щастлив в определена ситуация, но в друга, дори при същите условия, да не изпитва същото удовлетворение. Освен това сравнението с другите, личните очаквания и културните фактори също влияят върху начина, по който възприемаме щастието. Затова можем да кажем, че щастието е не само субективно, но и динамично – променя се с времето и опита ни.

2. Аз смятам, че щастието е едно от най-относителните неща на този свят. Това, което му дава тази титла, е както доставчикът му, така и получателят. Едно нещо може да ми доставя щастие, удоволствие и прочее, но за някой друг – не, както и обратното. От друга страна, неща, които ни доставят щастие, може би след време ще водят до апатия или раздражение.

Това са два от отговорите, които клонят към положителната страна, към отговора „Да, но...“, отваряйки ни малко прозорче, през

което можем да надникнем в техния вътрешен свят. А има и хора, които са отговорили по-просто: „Да“. (Отнело е няколко секунди, за да се напише. Истински мислител. Много мъдро.)

Нека ви представя още отговори:

3. Щастието е различно за всеки човек, има относително щастие, когато например хората се радват на парични средства. Има неща, които правят определен човек или група от хора щастливи, и то е по-специфично. Реално щастието е нещо, което не може да бъде напълно обяснено, но то ни прави хора. Според мен варира при отделния човек, няма точен отговор.

Тези отговори са точният пример за това как светът функционира. Пример за гледните точки. Разбира се, и предишните отговори ни дадоха представа за индивидуалността на гражданите, но те избираха между „правилен“ и „грешен“ отговор.

Отговорът, който на мен най-много ми хареса и с който, макар да не мога да взема страна, се съгласявам, е следният:

4. Щастието много често е възприемано като условно понятие. То е видно като резултат от действия, които сме

предприели, или материални вещи, които притежаваме. Доста често щастието ни зависи от фактори извън нашия контрол. Но дали щастието наистина е относително?

Не. Или поне според мен то не трябва да бъде. Хората прекарват живота си, за да си осигурят комфорт и стабилност – фактори, водещи до удовлетвореност и щастие. Дали ще се стремиш да имаш уютен или красив дом, да постигнеш някаква цел, свързана с подобряване на външния ти вид или финансовата ти ситуация. Доста често обаче тези външни фактори, които, както вече споменах, невинаги са достижими или под наш контрол, не предоставят щастието, спокойствието и удовлетворението, за което ние жадуваме. Силно вярвам, че щастието не е относително, а единствено може да бъде достигнато и намерено в човешката душа.

Когато го прочетох, останах безмълвна. Почувствах се, все едно Зигмунд Фройд е възкръснал, за да ми отговори на анкетния въпрос. Разбира се, щастието не може да бъде описано с една дума. Мога да кажа: „Щастлива съм, когато котката ми си легне в леглото, а не в кашона от леглото“, но дали това ще бъде истинското, вътрешното щастие, което всеки от нас съзнателно или несъзнателно търси? Да бъдеш щастлив, означава ли да си весел и лъчезарен, или пък е вътрешният мир и хармония със себе си? Щастието относително ли е? Или обективно? Или дори фалшиво? На тези отговори може да си отговорите сами, всеки според своята *индивидуалност*.

Предизвиквам ви да се замислите над това какво значи щастието за вас. Може да откриете нещо ново за себе си.

➔ От стр. 5

Международни казуси...

се оказват ключови за потвърждаването на авторството на Качински.

Може би най-важното е, че езиковият анализ разкрива ключови детайли за произхода и образованието на автора. Изтъкнатата лексика и сложните изречени структури в манифеста подсказват високо ниво на образование, вероятно с напреднали знания в областта на науката или математиката. Честото използване на академичен жаргон и препратки към научни концепции допълнително потвърждават този извод.

Този случай подчертава силата на съдебната лингвистика като инструмент в криминалните разследвания. Манифестът на Юнабом-

бъра не само разкрива мотивите и идеологията му, но и предоставя езикови следи, които позволяват на експертите да го идентифицират. Делото бележи повратна точка в използването на езиковия анализ

при разкриване на престъпления и проправя пътя за по-широкото му приложение в правоприлагането и разузнаването. Това е един от най-известните примери за успешно прилагане на авторски стилос анализ. Лингвистичният анализ на манифеста на Качински довежда до идентификацията му чрез сравнителен стилосметричен анализ с негови по-стари писания.

В следващия брой ще представим още един интересен казус, свързан със съдебната лингвистика

Отборът на Пловдивския университет спечели второ място в престижно състезание за прависти

За поредна година отборът на Юридическия факултет при Пловдивския университет (ЮФ) се представи отлично в националните кръгове на най-престижното състезание по международно право *Джесъп* (*Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition*), които се провеждат между 11 и 15 февруари 2026 година в София.

Отборът, съставен от студентите по право Дебора Михалева (5. курс), Мирослава Боева (4. курс), Анна Айлова (3. курс), Павел Василев (2. курс) и Борислав Арабаджиев (2. курс), под ръководството на треньорите Вяра Трифонова и ас. Тодор Рогошев след три победи от четири мача се класира на финала. В решаващия двубой за първото място срещу отбора на Нов български университет нашият тим отстъпи и остана втори. Така отборите на Нов български университет и на Пловдивския университет ще представляват България на международните кръгове във Вашингтон, САЩ.

Освен отличното отборно представяне студентите от ПУ спечелиха и двете награди за най-добри писмени защити – на ищец и на ответник. В индивидуалното класиране Мирослава Боева бе отличена

като най-добър говорител, а Дебора Михалева зае второ място. Към успехите се добави и наградата *Spirit of Jessup*, която отразява отдадеността към състезанието и духа на общността.

Участието на отбора и треньорите не би било

Отборът, който ще представи университета и на международно ниво

Мирослава Боева

възможно без разбирането и помощта на ЮФ, Сдружението за международни състезания по право, преподаватели, колеги и приятели, които ги подкрепиха по пътя към това достойно представяне.

Да пожелаем успех на отбора в международните кръгове!

Ас. Тодор РОГОШЕВ
Юридически факултет

Ново научно издание, свързано с европейското право

Книгата „Проблеми на оттеглянето от Европейския съюз съгласно чл. 50 от Договора за Европейския съюз“ от Цветелина Мелева представлява задълбочено изследване на актуален и важен въпрос на европейското право.

Книгата, издадена от Университетското издателство „Паисий Хилендарски“, предлага цялостен и систематичен анализ на процеса на оттегляне на държава членка от Европейския съюз (ЕС), с акцент върху прилагането на член 50 от Договора за ЕС и примера на Обединеното кралство. Работата се основава на богата изследователска база, съвременни теоретични подходи и актуални емпирични данни.

Авторката анализира правната рамка на оттеглянето, институционалните механизми и ролята на европейските и националните субекти в този сложен процес. Специално внимание е поставено върху изследването на политическите и икономическите процеси на оттеглянето както за напускащата държава – Великобритания, така и за самия Европейски съюз. Разгледани са въпроси, свързани с бъдещите отношения между Лондон и ЕС, вътрешния пазар, правата на гражданите и устойчивостта на европейската интеграция.

Изданието допринася за по-пълното разбиране на оттеглянето от ЕС като процес с дългосрочно значение. Книгата е предназначена за специалисти, преподаватели и студенти, както и за по-широката аудитория, която се интересува от проблема. Със своята аргументираност и аналитична дълбочина тя се вписва сред значимите научни публикации в тази област.

„Проблеми на оттеглянето от Европейския съюз съгласно чл. 50 от Договора за Европейския съюз“ не само обобщава натрупаното знание по темата, но и поставя нови въпроси, които очертават посоките за бъдещи изследвания и обществени дискусии.

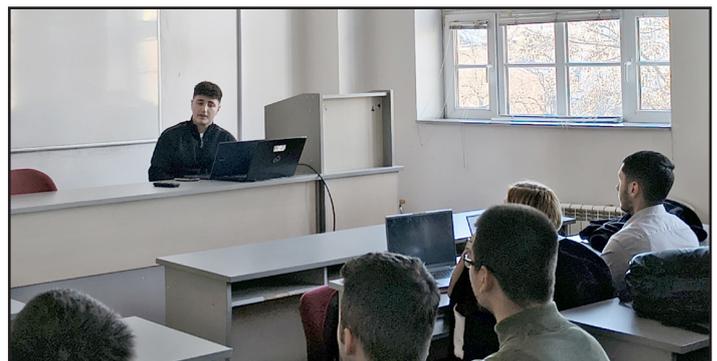
„Еразъм“ студент от Италия с презентация по сравнително гражданско право

Студентът Лука Калабрезе представи пред студентите от втори курс на Юридическия факултет тема от сравнителното гражданско право. В часовете на редовния лекционен курс по гражданско право, обща част, той разгледа последиците от представителството според правото на Италия и на България. Лука е студент юрист в четвърти курс иследва в Университета в Салерно, Италия. През първия семестър е студент и в Пловдивския университет. Тук изучава правни и икономически дисциплини на английски език. Една от тях е „Въведение в българското гражданско право“.

Презентацията, предназначена за публиката от студенти, беше оценена от тях самите като отлична. Такава беше и крайната оценка, поставена на Лука от преподавателя по дисциплината.

Като приключи със своето представяне, господин Калабрезе насърчи колегите си да бъдат част от *Еразъм* приключението. На добър час на Лука в следващите му начинания!

Юридически факултет

Момент от представянето на Лука Калабрезе

Представен бе юбилеен сборник, посветен на 65-годишнината на проф. д.ф.н. Иван Русков

Юбилейният сборник „Светове – разкази – разказвачи“, посветен на 65-годишнината на проф. Иван Русков от Катедрата по история на литературата и сравнително литературознание, бе представен на 12 януари 2026 г. в зала „Компас“. Изданието е подготвено под научната редакция на проф. Татяна Ичевска и доц. Аделина Странджева, а останалите членове на екипа са доц. Теофана Гайдарова, гл. ас. Здравко Дечев и асистентите Траяна Латева и Дора Маринова. Те разказаха за работата по сборника, включващ текстове на учени от различни академични институции, както и библиография, изготвена от отдел „Крезнание“ на Народната библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив.

Деканът на Филологическия факултет проф. Константин Куцаров връчи почетен плакет на проф. Иван Русков за неговия принос в развитието на филологическата наука в Пловдивския университет. Спомени от съвместната си работа с юбиляра споделиха проф. Клео

Проф. Иван Русков и част от екипа, подготвил юбилейното издание

Протохристова, проф. Запрян Козлуджов, проф. Мария Шнитер, която е и научен рецензент на сборника заедно с проф. Цветан Раковски.

СВЕТОВЕ – РАЗКАЗИ – РАЗКАЗВАЧИ (Уводни думи на съставителите)

Сборникът „Светове – разкази – разказвачи“ е израз на нашето признание и обич към професор Иван Русков.

Професор Русков е автор на пет монографии, на стотици статии и студии върху историята и поетиката на новата ни литература, редактор на знакови за българското литературознание издания, изследовател със свой разпознаваем почерк, уважаван преподавател, допринесъл за формирането и научното израстване на поколения филолози в Пловдивския университет, превърнал се в образец за професионализъм.

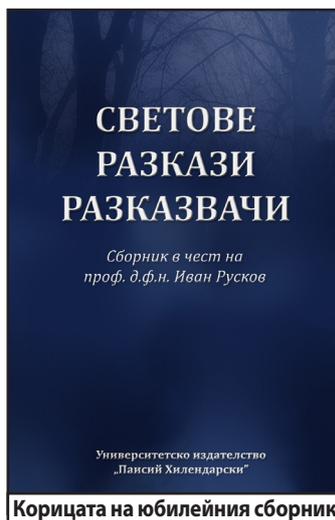
Заглавието на сборника е инспирирано от заниманията на самия професор Русков – в собствените си текстове той непрекъснато (пре)открива и създава светове, смело прекосява граници, които го отвеждат в нетипични за литературния историк научни полета, отваря контексти, издаващи широтата на изследователските му интереси, проявява завидни умения да гради интригуващи литературноисторически разкази, да проблематизира наложени литературоведски представи за автори и творби, да се самопроблематизира, да смени с лекота интерпретативните бленди, за да разкрие значимостта на различни (понякога останали невидими през годините) разказвачи и истории.

В сборника „Светове – разкази – разказвачи“ участват изследователи от различни генерации и институции в страната. Текстовете им ясно очертават основните проблемно-тематични полета, в които работи самият Иван Русков. Оригиналността на идеите му проличава още в първата монография – „Обърната точка. Фигури към етимона на пейзажа и пейзажната лирика“. Пловдив, Етимон, 1999, 378 с., в която, тръгвайки от теоретичното вглеждане в парадигмата *природа – пейзаж – пейзажна лирика*, авторът извежда спецификата при осмислянето на пейзажа в българската поезия през фигурите на *Locus amoenus*, Руината, Книгата и очертава създадените в литературата ни сериозни и пародийни модели на пейзажната ни лирика.

Мислене – език – битие – човек са отношенията, които Иван Русков изследва в следващата си книга – „Битие и парадокс. Записки по българските преображения“. Велико Търново, Фабер, 2002, 410 с. Въз основата на текстове на Георги С. Раковски, Захарий Стоянов, Алеко Константинов, Елин Пелин, Иван Вазов, Йордан Радичков Русков извежда оптики, осмис-

Проф. Иван Русков

Корицата на юбилейния сборник

лящи битието (ни), обговаря от различни ракурси връзките език и битие, слово и дело, личностна и общностно битие, личностна и общностна идентичност, битието парадокс и парадокса на битието. Макар още в тази книга да е отделено важно място на Захарий Стоянов, можем да приемем „Дявол на кантар. Приписки към Записките“. Велико Търново, Фабер, 2009 г., 147 с., за книгата, която недвусмислено показва, че именно творчеството на З. Стоянов центрира изследователските занимания на Иван Русков. „Приписките“ са неразделна част от тритомното издание на „Записки по българските въстания“, на което Русков е съставител и научен редактор

(Захарий Стоянов. *Записки по българските въстания*. Т. 1. Велико Търново, Фабер, 2009 г. Иван Русков, съставител, научна редакция. Бележки към тома: с. 333 – 334. ISBN 978-954-400-112-4; Захарий Стоянов. *Записки по българските въстания*. Т. 2. Велико Търново, Фабер, 2009 г. Иван Русков, съставител, научна редакция. Бележки към тома: с. 255 – 256. ISBN 978-954-400-113-1; Захарий Стоянов. *Записки по българските въстания*. Т. 3. Велико Търново, Фабер, 2009 г. Иван Русков, съставител, научна редакция. Бележки към тома: с. 223 – 224. ISBN 978-954-400-114-8). В „Дявол на кантар“ са засегнати въпросите за наложената през годините издателска практика спрямо „Записките“, при която са заличавани и/или подменяни съществени страни от писането на З. Стоянов, посочени са конкретните грешки и недоглеждания по отношение езика на книгата, включени са ред данни, с помощта на които адекватно и пълно се очертават обликът на времето, героите и събитията в „Записките“.

Към неизследвани страни от поетиката на „Записки по българските въстания“ е насочено вниманието на Русков и в четвъртата му книга „Време и запис. Образи на свещеното в новобългарската история“. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2017, 411 с. Като анализира уловените съответствия между реални фигури и събития и редица библейски образи и символи, Русков показва как през 1876 г. се конструира свещеният център на Априлското въстание – Оборище, необходим не само за консолидирането на общността, но и като своеобразна провокация за изява на жертвоготовността на водачи и народ, за пълното им отдаване и служене на Делото. Паралелно с това, чрез аналитични вглеждания в текстове на Любен Каравелов, Иван Вазов, Пейо К. Яворов,

Студент и Докторант на годината – нова академична традиция във Физико-технологичния факултет

Гл. ас. д-р Меги ДАКОВА

На тържествена церемония, състояла се на 30 януари 2026 година в Заседателната зала на Пловдивския университет, Физико-технологичният факултет връчи призовете „Студент на годината“ и „Докторант на годината“ за отминалата 2025 г. Инициативата, с която бе поставено началото на нова традиция във факултета, е реализирана по предложение на декана проф. д-р инж. Надежда Кафадарова. Целта е да бъдат отличени и стимулирани не само високите академични постижения, но и активното участие на студентите и докторантите в научноизследователската, проектната и обществената дейност.

В своето приветствие проф. Кафадарова подчерта значението на личната мотивация, ангажираността и инициативността като ключови фактори за развитието на бъдещите специалисти и изследователи. Тя акцентира върху разбирането за успеха като процес на постоянно самоусъвършенстване, а не само като еднократно постижение, както и върху необходимостта от съчетаване на отлични резултати с активна позиция в научния и академичния живот.

Наградата „Студент на годината“ бе присъдена на Ванеса Койчева от магистърската програма „Физика на кондензираната материя“ за отличен успех и ангажираност в академични и научни дейности. За „Докторант на годината“ бе избрана Цветелина Генчева от катедра „Образователни технологии“ като признание за нейния научен

Деканът проф. Надежда Кафадарова връчва наградата на Ванеса Койчева

Отличените студенти заедно с членове на ръководството и преподаватели от Физико-технологичния факултет

принос и активна изследователска работа.

По решение на декана бяха връчени и няколко специални награди. Татяна Русева, студентка в бакалавърската програма „Телекомуникации с мениджмънт“, бе отличена за участие в студентски и организационни инициативи на ПУ и ФТФ. С награди за изявен стремеж към професионално и академично развитие извън задължителния учебен процес бяха удостоени Валентин Кичуков, магистърска програма „Фотоника и модерни оптични технологии“, и Екатерина Грозева, магистърска програма „Информационно и компютърно инженерство“.

С тази церемония Физико-технологичният факултет демонстрира ясна визия за насърчаване на инициативността и изграждането на устойчива култура на научна активност. Очакванията са наградата „Студент на годината на ФТФ“ да се утвърди като ежегоден стимул за все по-широко участие на студентите и докторантите в академичния живот на факултета и университета.

➔ От стр. 8

СВЕТОВЕ – РАЗКАЗИ – РАЗКАЗВАЧИ

Пенчо Славейков, Димчо Дебелянов, Йордан Йовков, монографията проследява как функционира образи на свещеното в проектите за национално освобождаване и обединение от Възраждането до 40-те години на ХХ век, като показва изковаването на езика на тези проекти и се опитва да отговори на въпроса защо в ключови исторически моменти започва да се търси синтезът между утвърдените от християнството символи и символите на националната идеология.

В „Символи и свят. Кръстът.“ София, УИ „Св. Климент Охридски“, 2019, 590 с., изследователските усилия на Иван Русков са насочени към изясняването на спецификата на Поибренския кръст и превръщането му в един от значимите символи по време на Априлското въстание. През тази призма авторът се вглежда в редица текстове, проблематизиращи случилата се през 1876 г. среща на революционната идеология с християнската идея за саможертвата и възкресението. Вглежда се и в разпятията, през които преминават водачите на националната ни революция. Специално внимание е обърнато върху (пре)изданията на „Записките“ и разпятията, на които ще бъде подложен самият Захарий Стоянов през ХХ век, както и върху трудовете на Стоян Заимов, осмислящи не само значението на Априлското въстание, но и ролята на кръста в драматични моменти от хода на националната ни революция.

Като кулминация на системните занимания на Русков с творчеството на З. Стоянов можем да определим изданието на „Записки по българските въстания“ (Варна: LiterNet, 2020. Иван Русков, науч-

на редакция и бележки) по случай 170-годишнината от рождението на Захарий, направено според първите публикации на трите тома на книгата (през 1884, 1887, 1892 г.) и осъществено съвместно с Георги Чобанов. Целта на този проект беше с помощта на спомоществователи да се осигурят средства за реставрацията на църквата „Света Троица“ в село Поибрене.

Подредбата на статиите в сборника очертава и следва посоката, в която се движат изследователските усилия на професор Русков. В началото е поставен разделът *Сюжети и „разследвания“*, статиите в който са „родени“ от любопитствата на техните автори към устойчиви образи и мотиви във фолклора и литературата, както и от желанието да бъдат ревизирани общоизвестни, понякога недоказани и/или погрешни твърдения за текстове и персоналии. Във втория раздел – *Творби и прочити*, са събрани наблюдения и интерпретации върху обширен текстов корпус, простиращ се от Възраждането до съвременната ни литература. *Език и памет* обединява статии, които обговарят актуални проблеми в областта на езикознанието и наратологията, (пре)осмислят въпросите за идентичността, историята и травматичните спомени (лични или колективни). Сборникът ясно показва и пътя, по който върви съвременната научна мисъл – на (себе)провокацията, на проблематизирането на парадигми и модели, на (пре)сътворяването на светове и истории.

Благодарим на Филологическия факултет, който подкрепи нашето начинание. Благодарим на всички, които участваха в създаването на този сборник. Техният принос е израз на колегиално признание и уважение към академичните и човешките качества на Иван Русков.

На многая лета, професор Русков!

**ПРОФ. Д-Р ВЕСЕЛИН БАЕВ,
БИОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ**

Япония – една

Първото ми „здравей“ с Япония дойде през 2011 г. – не като турист с фотоапарат, а като млад асистент, изпратен на голяма научна конференция в Киото. След почти два дни път човек пристига в състояние на полусън: часовата разлика те разполовява, а градът те посреща с тишина, която звучи като правило. И после – бум: 900 души в конгресен център (Kyoto International Conference Center), мащаб, който дотогава не бях виждал. В главата ми се въртеше само едно „Уха“.

Това беше началото. Оттогава Япония се превърна в място, към което се връщам – по работа, но и от любопитство. През годините визитите станаха много: Киото, Токио, Осака, Кобе, Мишима, Йокохама, Химеджи, ... и др. А личните пътувания вероятно са 14 – 15. И всеки път страната успява да ме изненада не с „голямото“, а с дребните детайли – онези, които правят ежедневията да изглеждат като добре написан сценарий.

Работа в Япония

През 2013 г. прекарах два месеца в геномния център към Университета в Токио – място, където суперкомпютрите стоят като част от обстановката, а не като експонат. В лабораторията работех с екип, който разполагаше с ресурси, за които в много държави се пишат проекти с години. Но най-силното впечатление не беше апаратурата и техниката.

Беше тишината.

Не онези „празна“ тишина, а тишина на хора, които работят концентрирано. В офиса всеки имаше своя „кутийка“ – миниатюрно пространство, което пази личната граница. Никой не говори излишно, никой не повишава тон. Ако падне кламер, ще го чуеш. В такава среда започваш да усещаш как шумът в теб самия постепенно намалява.

Миналата година посетих Националния институт по генетика в Мишима – малък град (с около 100 хил. души), който почти не присъства на туристическите карти. Но именно там е разположен сериозен научен център – комплекс от около 30 сгради с отделни научни подразделения и собствен ритъм.

На всяко бюро – каска.

Не като декор, а като част от работния ден, защото земетресенията не са „новина“, а фон. Инсталирах си приложение за предупреждения и бързо го изключих – будеше ме по няколко пъти на нощ. Повечето трусове са слаби, но когато усетиш по-сериозен – разбираш защо сградите са проектирани да „се огъват“. При една от визитите ми през миналия декември, макар и далеч от епицентъра в Аомори, усетих разлюляването на 27-ия етаж: конструкцията скърца, пука, но остава спокойна. Япония е страна, която приема риска без паника и го управлява чрез дизайн.

Там научих и една дума, която звучи почти нежно: *инемури* – „да подремнеш, докато си на работа“. В определени среди това не се възприема като мързел, а като знак, че си се преработил. Парадоксално – дрямката е почти комплимент към усилието.

Йокохама и RIKEN: град без граница, сгради срещу цунами

Йокохама е залепена за Токио – около 30 минути с влак, без видима граница. Там посетих лаборатория в института RIKEN – име, което в Япония се произнася с уважение. Части от района са построени върху изкуствени острови – земя, „направена“ от човека, често от рециклирани материали. Мястото е урок по това как се живее, когато ресурсите са ограничени.

И там видях архитектура, която мисли като инженер по бедствия: сградите са свързани с тунели, но входовете към тунелите започват от третия етаж. Защо? За да може при цунами ниските етажи да поемат удара, а хората, скъпата техника и критичната инфраструктура да останат непокътнати над предполагаемата линия на заливане. Дори разпределението на риска е „организирано“.

Неписаните правила: тишина, ред и липса на боклук

Япония има неписани правила, които усещаш още на летището. Първото: звукът на телефона се изключва. В метрото е тихо — не театрално, а естествено. Ако слушалките ти „пропускат“ музика навън, на това се гледа лошо. В движение хората не се блъскат, върви се организирано, често отляво и всеки пази траекторията си като част от обща хореография.

Второто: опашките. Те съществуват дори когато няма маркировка. Пред всяка врата в градския транспорт за метрото или автобуса се оформя ред. Пред добър ресторант има пейки – не за декор, а за чакащите. Там опашката е форма на доверие: „Ако чакат, значи си струва“.

И третото – най-парадоксалното: няма кошчета по улиците. И въпреки това е безупречно чисто. Купуваеш си нещо, носиш опаковката в раницата цял ден, прибиращ се, сортиращ. Системата за боклука е строга – ден за горими, ден за пластмаса, ден за хартия. Ако не си сортирал, връщат ти торбата с бележка. Има и социален елемент: съседите виждат. Срамът работи като регулатор по-ефективно от глобата. Спомням си една сутрин, още по тъмно, когато чаках малкото автобусче към института. В един момент от офиса до спирката излезе жена с делови костюм – явно служителка, започваща работния си ден. В ръката си държеше голяма пинсета и методично оглеждаше тротоара, за да провери дали няма паднало дори най-дребното парченце боклук. Не защото някой ѝ е наредил,

Проф. Веселин Баев с колеги от Националния институт по генетика, гр. Мишима

а като част от сутрешната ѝ рутина – грижа за общото пространство, преди да отвори офисът или ресторантът. Тази сцена ми се запечата в съзнанието повече от много „големи“ забележителности, защото в нея имаше не показана дисциплина, а тихо уважение към мястото и към хората, които ще минат оттам след нея.

Детайлът като философия

Дори ремонтите са спектакъл на грижата: всичко е опаковано, за да не се разпрашава; маршрутите са обозначени; хора със „светещи палки“ насочват минувачите. Япония е място, където при една малка дупка на тротоара има петима души, които се грижат никой да не се спъне.

Пред магазините има найлончета за чадъри – да не капе вътре. В метрото има кабинки за работа и разговори — да отговорих на служебно обаждане, без да нарушиш общата тишина. Табелки предупреждават за птици по дърветата или за комари в храстите. Ние в Европа рядко мислим на това ниво на микрогрижа – там е част от културата.

Маски, тоалетни и безопасност, която изглежда нереална

Маските са ежедневие и отпреди ковид пандемията – заради алергии, заради дистанция, но най-вече: ако си болен, слагаш маска, за да пазиш другите.

Тоалетните... те са отделен свят. Почти навсякъде имат пулт с функции: подгръване, измиване, сушене, настройки. На обществени места често има бутон за „звучи“ (птички, шум), за да заглуши неудобни моменти. „За всичко е помислено“ звучи като клише, докато не го преживееш.

А безопасността е почти сюрреалистична: деца на 5 – 6 години се качват сами в метрото, ходят сами на училище по определен маршрут. В ресторант можеш да оставиш телефон и портфейл на масата, за да „запазиш“ място. Нивото на престъпност е ниско, а бакишиът – нежелан. Ако оставиш ресто, могат да те догонят, за да ти го върнат.

Храмове и замъци

След науката идва неизбежното: културата. Япония е земя на храмове и двоен религиозен ритъм. Има шинто – местната религия, свързана с приро-

Друга вселена

дата, където планината, реката, лисицата могат да бъдат носители на святост. Има и будизъм – дошъл от континента, по-сдържан, по-тъмен като тон, по-близък до ритуалите на раздялата.

В гр. Нара (близо до Киото) видях храм, който е най-голямата дървена структура в света – огромен, внушителен, без пирони, сглобен като дървен пъзел. Върте – колосален Буда. Отвън – елени. Те са навсякъде: пресичат пътя, стоят посред улицата, чакат оризови крекери от туристите. Градът изглежда като сцена, в която животните са равноправни участници.

Киото пък умее да поставя миналото и бъдещето в един кадър: извърщаш глава от древен храм и срещу теб се издига гигантската стъклена гара – модерна, огромна, но някак в хармония с традицията. Този синхрон е типично японски: не да заличиш старото, а да го оставиш да диша до новото.

Градини, фестивали и ханами: гледане на цветя като ритуал

Японците обичат своите градини. В големите градове, сред бетон и неон, има градини и пространства, подредени като букет: табелки, алеи, места за сядане, езера, пясъчни композиции. И има думи, които съществуват, защото зад тях стои практика. *Ханами* – „гледане на цветя“ – не е туристическа атракция, а сезонен ритуал. Има прогнози кога ще цъфти сакурата по градове, месеци предварително, за да знаят хората кога да отидат и просто... да гледат.

Сезоните се празнуват и през есента – кленове, гинко, червени и жълти килими от листа. В Мишима видях клен и гинко пред института – гледка, която изглеждаше нереална, сякаш някой е увеличил контраста на света.

По време на фестивали често определени улици се затварят, появяват се сергии, храна, керамика – включително купички, които може да намериш за „едно левче“, а да се окажат на векове. Хората често носят традиционни дрехи, през лятото – по-леката форма на кимоно – *юката*. Традиционните дрехи често могат да се видят не само по време на фестивал, а и просто през уикенда, когато хората са излезли да се разходят. Жените използват чадъри не само за дъжд, а и за слънце – бялата кожа е естетически идеал от векове.

Павилионът „Феникс“ в храма „Бьодо-ин“, гр. Уджи

Токио: неон, кръстовища и подземни молове

И после – Токио, където светът светва. „Гинза“ – булевардът на лукса, който в уикенда става пешеходен, „Шибуйа“ – кръстовището, което изглежда като поток от хиляди хора в синхрон, когато всички светофари едновременно дават зелено. „Акихабара“ – електронният град с молове за електроника, игрални зали с аркадни игри и магазини, посветени на манга и аниме.

Под земята градът продължава като отделна вселена: огромни метростанции с десетки изходи, етажи магазини, кафенета, книжарници. Можеш да влезеш „само за малко“ и да излезеш по тъмно, без да си усетил как денят е минал.

Транспортът е толкова организиран, че колата не е необходимост. Има и правило: не можеш да си купиш кола, ако не докажеш, че имаш място за паркиране. Влаковете са свързани с метрото в една мрежа, която стига почти навсякъде. Закъснение над две минути е повод да поискаш бележка за работодателя. За японския ритъм две минути са събитие.

Героите са навсякъде: котки, зайци и талисмани

Япония обича символите. Почти всяка област, град, фирма, продукт има свой талисман — герой, животно, персонаж, носещ умиление и разпознава-

емост сред хората. Има цели тематични магазини: „само зайци“, „само котки“, фигурки на *манеки-неко* – котката с вдигната лапа, която „кани“ късмет, клиенти, пари според лапата и цвета. Това е наивно и сериозно едновременно – като детайл от култура, която не се срамува от игровито.

Храна: суши-то не е майонеза и ориз

Японската храна е отделна причина да се връщаш в страната. Да, суши има, но почти винаги в най-чистата му форма: нигири – риба и ориз, без майонезени лавини и крем сирена. Там разбираш, че оризът не е „пълнеж“, а умение, което се учи с години. Рибата трябва да е прясно уловена днес – със срок „до утре“.

Има рамен – гъст, плътен, често мазничък, способен да те държи сит цял следобед. В ресторантите се сервира често в стил *кайсеки* – малки купички, сезонни продукти, баланс и уважение към това „какво има сега“. Има темпура, гъоза, котлети, такайки с октопод, змиорка на вълчища със сладко-солен сос. А за пиене – чай, саке, бира, уиски на световно ниво.

Има и един неочакван български отпечатък: навсякъде по магазините ще видиш върху кофички с кисело мляко „ブルガリア“ – така е изписано „България“. Затова, когато кажеш откъде си, всеки се сеща за българско кисело мляко.

Накрая: писмеността като пъзел

Като бонус в моя разказ малко и за японската писменост. Три системи: йероглифи (канжи) плюс две сричкови азбуки – хирагана и катакана. Катакана е за чуждици и чужди имена; хирагана често обслужва граматиката. И всичко е на срички – затова „телевизия“ става „те-ре-би“ (テレビ), „в“ се приближава към „б“, „л“ към „р“. Йероглифите, заимствани от китайската писменост, на пръв поглед изглеждат плашещи. На практика обаче много от тях са логични и „рисувани“ със смисъл, което позволява лесна мнемоника. Класически пример е 木 (*ки* – дърво): вертикалната линия е стволът, а двете странични – клоните. Оттам 森 (*мори* – гора) е просто „много дървета заедно“. Такива визуални асоциации превръщат иначе страховитите знаци в малки картинки със смисъл и дават на чужденеца усещане, че постепенно започва да „чете“ града, а не само да се лута в него.

Има обаче един детайл, който често изненадва чужденците – езиковата бариера. Въпреки модерния облик на страната за голяма част от японците английският остава труден и е рядко използван. В университетите и сред по-младите хора вече се среща по-добро ниво, но извън тези среди комуникацията може бързо да стане предизвикателство. В много квартални ресторанти менюто е само на японски – без превод, без латиница, понякога дори без снимки. Затова пътуването до Япония изисква малка предварителна подготовка: няколко ключови думи, разпознаване на основни знаци, уменията да сочиш и да се усмихваш. Парадоксално точно това усилие от страна на чужденеца често отключва изключителна отзивчивост – японците може да не говорят английски и да спазват дистанция с чужденците, но почти винаги са готови да помогнат, стига да видят, че се опитваш.

В крайна сметка:

Япония те покорява не само с неоните, влаковете или храмовете. Това, което остава, е усещането за общество, в което всеки мисли една идея повече за другия: говори по-тихо, върви по-внимателно, чисти след себе си и приема правилата не като ограничение, а като начин да живееш спокойно сред милиони. След всяко връщане оттам човек неволно започва да намалява звука на телефона си, да се оглежда за реда на опашката и да забелязва детайлите. И може би точно в това е най-големият японски урок – че напредъкът невинаги е въпрос на технологии, а на внимание към малките неща.

Кръстовището „Шибуйа“, гр. Токио

ЕЖЕГОДНО ЛИНГВИСТИЧНО СЪСТЕЗАНИЕ ОТКРОИ

За първи път от 23 години има двама носители на титлата

За 28-и пореден път във Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе Общофакултетската олимпиада по морфология на съвременния български език. В нея премериха знания и умения 44 студенти (с 12 души повече от миналата година) от общо 12 филологически специалности. Традиционни съорганизатори на събитието са Филологическият факултет и Лингвистичният клуб „Проф. Борис Симеонов“. Идеята за лингвистичното съревнование е на проф. д-р Красимира Чакърва, която е и основен негов двигател от 1999 г. до днес.

Успешното представяне на олимпиадата дава възможност на студентите да се освободят от изпита по морфология. Участието в такъв престижен форум само по себе си е висока чест, за която състезателите се показваха напълно достойни.

През годините проф. Чакърва е спечелила много българисти за каузата на морфологията. Голяма част от тях остават верни почитатели на тази наука. Лингвистичното състезание отсява най-добрите през годините. За някои от наградените – д-р Здравко Минчев, ас. д-р Ирена Русева, ас. д-р Васил Стаменов, д-р Диана Мъркова, д-р Полина Табакова, докт. Елица Маринова, морфологията се превръща в призвание и съдба. Но придобитите знания помагат на младите филолози уверено и компетентно да упражняват и благородната учителска професия.

Досега никакви препятствия не са осуетявали академичното събитие, което се провежда включително и по време на пандемията от Ковид 19 в дистанционен формат. Екипът успя да се справи отлично с предизвикателствата, съпътстващи организирането на неприсъственото провеждане на всеки отделен етап от състезанието, включително подготовката на участниците и проверката на тестовите.

Подготовката за морфологичната надпревара започна на 14 ноември и се провеждаше всеки петък в 8. аудитория. Студентите се включиха с желание и ентузиазъм и със съзнанието, че редовното посещение на консултацията им гарантира крайния успех. Тяхната отдаденост наистина даде своите плодове.

Самото състезание се проведе в съботното утро на 10.01.2026 г. в 8. аудитория. На тържественото откриване участниците бяха приветствани от проф. Чакърва, миналогодишния носител на званието Георги Георгиев, Ана Атанасова – представител на Лингвистичния клуб, и председателя на Студентския съвет Димитър Стоянов. Той съобщи вълнуващата новина, че Студентският съвет дарява 400 евро към наградния фонд.

Както всяка година организаторите поднесоха на олимпийците ароматен ягодов чай в опит да ги предразположат и да създадат спокойна и лежерна атмосфера, лишена от напрежението, съпътстващо традиционните изпити. Заедно с топлата напитка беше сервиран и локум, чието значение разтълкува проф. Чакърва – той символизира сладостта на българския език, който за Ран Босилек е „родна реч омайна, сладка“.

Като основна част от науката за езика и един от двата дяла на граматиката, морфологията има ключова роля в обучението на студентите филолози. Самата олимпиада е организирана на тестов принцип. Оценкаването става по точкова система, която осигурява необходимата обективност. Тестът включва и чисто теоретични, и практически задачи от всички дялове на българската морфология. Не липсват и задачи с развлекателен елемент като морфологичната кръстословица, както и задачи, които проверяват езиковата култура на състезателите. В това издание на олимпиадата значителна част от тях доказаха, че са усвоили и сложната теория, и чисто практическите умения, нужни за изчерпателния и прецизен морфологичен разбор на изречения, морфемната сегментация, образуването на форми за аорист и имперфект и др.

Тържествената церемония по обявяването на резултатите и награждането се състоя на 16 януари в 8. аудитория, наситена вече с морфологичен дух благодарение на регулярните петъчни консултации. Специални гости на събитието бяха деканът на Филологическия факултет и

Деканът проф. Константин Куцаров, заместник-деканът и идеолог на олимпиадата – проф. Красимира Чакърва, заедно с победителките Десислава Кушева и Симона Тупарова и миналогодишния първенец Георги Георгиев

преподавател на част от участвалите студенти проф. д.ф.н. Константин Куцаров, заместник-председателят на Студентския съвет Татяна Русева и миналогодишният носител на званието „Морфолог на годината“ Георги Георгиев. Проф. Красимира Чакърва поздрави участниците. В словото си тя подчерта, че морфологията е най-екзотичният дял на езикознанието, който прави езика ни уникален. За присъстващите в залата бе интересно да чуят, че тази година е имало участничка от спец. БФ, задочно обучение, която вече има отлична оценка по морфология, но се явява, за да провери себе си. Друга част от участниците пък са автори на успешни курсови работи по същата учебна дисциплина, но въпреки това са решили да участват. Проф. Чакърва благодари на членовете на екипа си – гл. ас. д-р Десислава Димитрова, ас. д-р Ирена Русева, ас. д-р Васил Стаменов, д-р Радостина Колева, докт. Божидар Бояджиев и докт. Елица Димитрова, както и на всички участници.

След това бе дадена думата на декана на Филологическия факултет проф. К. Куцаров, който изтъкна, че олимпиадата по морфология е знаково събитие в календара на Филологическия факултет, и подчерта, че тази година за състезателите е било важно не участието в състезанието само по себе си, а и солидната подготовка, за която свидетелстват получените резултати. Той обяви също, че по идея на неговата майка Иванка

Куцарова и тази година ще бъде връчена парична премия в памет на проф. Иван Куцаров в размер на 600 евро, която ще бъде разпределена между носителите на първа, втора и трета награда. Към тази сума се добавят още 400 евро, осигурени от Студентския съвет.

С топли и насърчителни думи проф. К. Чакърва пристъпи към обявяването на имената на наградените участници, като започна от носителите на поощрителни награди, които тази година са общо 15: Ралица Димитрова (*Български език и испански език*), Цветелина Герчева (*Български език и немски език*), Габриела Капанджиева (*Български език и английски език*), Александра Симеонова (*Български език и руски език*), Синем Ибраям (*Български език и английски език*), Александра Кисьова (*Български език и английски език*), Гертана Тосева (*Български език и френски език*), Румен Димитров (*Български език и английски език*), Ивета Иванова (*Български език и немски език*), Филип Юсуф (*Български език и английски език*), Венцислав Колев (*Български език и история*), Даниела Милева (*Българска филология*), Калия Бахарова (*Български език и турски език*), Виктория Стойчева (*Български език и корейски език*), Ирина Ботева (*Български език, гражданско образование и философия*).

Има четири трети награди, чиито носители са Анна Малинова (*Български език и корейски език*), Пламена Динчева (*Български език и руски език*), Сибел Рашид (*Български език и немски език*) и

Участници в състезанието

НАЙ-ДОБРИТЕ МОРФОЛОЗИ СРЕД СТУДЕНТИТЕ БЪЛГАРИСТИ

ИНТЕРВЮ

Победителите за олимпиадата и за себе си

– Уважаеми лауреати, представете се накратко.

Десислава Кушева (Д.К.): На 22 години, от град Крчим. Завършила съм Езикова гимназия „Пловдив“, сега съм студентка в 3. курс, специалност „Български език и английски език“. Винаги съм имала желание да се занимавам с езици, а след като ми се удаде възможност да стажувам в езикови центрове, вече знаех, че това наистина е моето призвание. За себе си мога да кажа, че съм изключително дисциплиниран и честен човек, който има малко свободно време, но го оползотворява с четене и пътуване.

Симона Тупарова (С.Т.): Аз съм родена във Велинград, студентка в специалността „Български език и английски език“, 3. курс. Вече нося и званието „Морфолог на 2026“.

– Имате ли предварителни очаквания за своето представяне на олимпиадата? Очаквахте ли да бъдете сред наградените?

Д.К.: Мислех, че ще се представя добре, защото имахме много добра подготовка от петъчните ни консултации с проф. Чакърова и нейния екип. Но бях изключително изненадана и развълнувана, когато чух името си не просто сред наградените, а на първо място.

С.Т.: Ако трябва да бъда откровена, аз винаги съм, нямаш никакви очаквания за своето представяне на самата олимпиада – единственото, което знаех, е, че вече се чувствах достатъчно подготвена, за да се явя на нея, въпреки че нямаш достатъчно време да се подготвя – дотолкова, доколкото исках. След като направих олимпийския тест, честно казано, се чувствах удовлетворена от представянето си, но все пак след кратко време си дадох сметка за някои грешки, които съм допуснала, и за това колко допълнителни неща съм можела да напиша.

– Споделете каква беше Вашата мотивация за участие. Имате ли конкретна цел?

Д.К.: Участието ми в олимпиадата се дължи до голяма степен на самата дисциплина „Морфология на съвременния български език“, както и на прекрасния начин, по който ни беше преподавана. Българският език винаги ми е харесвал, а дисциплината, както и олимпиадата дават възможност за по-задълбочено разглеждане на родния ни език. Моята цел беше да видя равнището си спрямо останалите участници в състезанието и да дам максимум от себе си.

С.Т.: Винаги съм се стремяла да показвам най-доброто в научната област и винаги съм смятала българския език за силната ми страна. Затова исках да докажа пред себе си за пореден път, че мога да постигна един наистина добър резултат. Несъмнено мотивацията идваше и от проф. Чакърова, която ни уверяваше всеки път, че ще става по-лесно, че можем – даваше ни кураж, напътстваше ни и ни вдъхновяваше, за което ще й бъда вечно благодарна – тя запали искрицата у мен за това да искам да опозная още повече родния си език.

– Изпитвахте ли затруднения при изпълнението на конкретни задачи?

Д.К.: Не бих казала, че съм имала затруднения при работата с конкретни

Десислава Кушева и Симона Тупарова – „Морфолози на 2026 година“

задачи, а по-скоро заради това, че нямаш достатъчно време за проверка на цялостната си работа. Стараех се да напиша максимално много от нещата, които знам по дадена задача, което намали времето ми за някои от останалите части от теста.

С.Т.: Обикновено, винаги, когато правя някакъв тест, подлагам на съмнение всичко, което пиша. Случаят не беше изключение. Спомням си, че имаш доста моменти, в които се усъмнявах в правилния отговор, но в крайна сметка успях да събера мислите си и да се почувствам по-уверена в знанията си. Не мога да назова някоя конкретна задача, защото всяка сама по себе си беше уникална и имаше своите тънкости.

– Стратегията ви за решаването на теста?

Д.К.: Моята стратегия беше първо да започна със задачите, които носят най-много точки – морфологичния разбор на изречението, морфемната сегментация и задачата за образуване на аорист и имперфект. След това продължих с кръстословицата, защото за мен това е една от най-приятните задачи. От останалите задачи наблегнах първо на тези, в които бях по-сигурна и по които можех да напиша допълнителни неща за бонус точки.

С.Т.: Започнах да решавам теста без каквато и да е стратегия. По принцип обичам последователността и започнах от първата към последната задача, като тези, в които не бях сигурна, оставих за края и се съсредоточих върху останалите. Когато си на олимпиадата, нямаш време да мислиш за стратегия – нужно е да вземаш решенията на мига. А понякога именно тези решения се оказват най-добрите.

– Как оценявате подготовката и провеждането на олимпиадата?

Д.К.: Бих казала, че подготовката за олимпиадата беше не само тренировка на задачи, но и време, в което да се насладим на практическата работа и да се потопим в тайните на езика. Изключително приятно протичаха петъчните ни консултации благодарение на проф. Чакърова и нейния екип, които направиха всичко възможно за достойното ни представяне и вярвах в нас дори когато самите ние се съмнявахме. За мен те са пример за вдъхновяващи и отдадени професионалисти, които със сигурност запалиха у мен желанието за изява. Определено ще ми липсват тези наши срещи.

С.Т.: Олимпиадата беше проведена на изключително високо ниво във всяко отношение – нещо, в което не съм си и съмнявала, като имам предвид, че зад организацията й стои такъв екип от професионалисти.

– Какво означава за Вас паричната премия на името на проф. д.ф.н. Иван Куцаров?

Д.К.: Изключителна чест е да бъда удостоена с нея, защото тя е свързана с историята на университета и носи името на основателя на Пловдивската лингвистична школа. За мен тази награда означава признание за положението труд и поощрение по пътя към постигане на нови успехи.

С.Т.: Завинаги ще бъда благодарна за паричната премия, която получих на името на проф. д.ф.н.

На стр. 14 ➔

➔ От стр. 12

ЕЖЕГОДНО ЛИНГВИСТИЧНО СЪСТЕЗАНИЕ...

Даяна Желева (Български език, гражданско образование и философия). Вицешампионките са две: Рухтен Вейзова (Български език и френски език) и Мария Бумбарова (Български език и английски език). Голяма изненада и повод за радост и гордост е фактът, че тази година две състезателки си поделят първото място с еднакъв резултат – впечатляващите 838 точки. Досега е имало само един подобен случай в историята на олимпиадата – преди 23 години.

Победителките са съкурсничките от специалността Български език и английски език Десислава Кушева и Симона Тупарова. Обявяването на имената им бе посрещнато с бурни аплодисменти в знак, че съперниците им приемат триумфа им за напълно заслужен. Миналогодишният носител на званието Георги Георгиев връчи на победителките купите, представляващи статуетки на Нике – древногръцката богиня на победата. Ас. д-р Ирена Русева, също бивша носителка на титлата, поднесе награда от името на Лингвис-

тичния клуб и пожела на участниците винаги да се състезават преди всичко със себе си. Всички отличени олимпийци получиха книги и други подаръци, осигурени от Филологическия факултет.

Проф. Кр. Чакърова съобщи, че носителите на награди от първа до поощрителна завършват обучението по морфология на съвременния български език с отлична оценка. Така 39 от общо 44 участници в съревнованието преодоляха предизвикателството и се освободиха от изпит по тази дисциплина, като студентите с оценки, по-ниски от отлични, имат право да се явят за повишаване на резултата.

Морфологичният празник завърши с традиционна снимка на участниците пред входа на Ректората.

Д-р Радостина КОЛЕВА
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Експерти от Комисията за защита на потребителите разясниха най-важните аспекти при въвеждането на еврото

На 13 януари 2026 г. в 10. аудитория експерти от Комисията за защита на потребителите изнесоха открита лекция на тема „Дейността на КЗП във връзка с въвеждането на еврото в Република България“. Събитието се проведе по инициатива на Юридическия факултет като част от обучението по дисциплината „Потребителско право“. Лектори бяха Цветислава Лакова – член на КЗП, и Димитър Илиев – началник на Териториалния отдел в Пловдив, упражняващ контрол в областите Пловдив, Смолян, Стара Загора и Пазарджик.

Деканът на Юридическия факултет доц. д-р Даниела Дончева откри лекцията и подчерта, че срещата е необходима предвид множеството въпроси около въвеждането на еврото и засиления обществен интерес към дейността на КЗП. Тя сподели за сключеното споразумение за сътрудничество между комисията и факултета, като отбеляза, че това партньорство е важно за подготовката на студентите с оглед на придобиване на практически умения от тях.

На свой ред доц. д-р Ангел Шопов – заместник-декан на Юридическия факултет, добави, че сътрудничеството с КЗП е от значение както за студентите от ЮФ, така и за студентите от други факултети на университета, които изучават потребителското поведение и маркетинговите аспекти на защитата на потребителите.

Експертите от КЗП се спряха на основните етапи от дейността по въвеждането на еврото и изискванията на закона. Г-н Илиев съобщи, че комисията е посетила 165 общини в страната и е провела 48 информационни срещи в населени места на територията на местния отдел във връзка с присъединяването на България към Еврозоната. Основната цел е да се повиши информираността на гражданите, като по този начин се гарантират техните потребителски права.

Ежедневно в КЗП постъпват между 80 и 100 жалби. Контролът

Деканът доц. Даниела Дончева (вдясно) открива срещата

е съвременен, извършва се до 2 – 3 дни от постъпването им, като едва 10% от проверките установяват реални нарушения.

Г-жа Лакова изрази предположение, че в по-малките населени места се регистрират

повече нарушения, свързани с необосновано повишаване на цените след въвеждането на еврото у нас. Тя уточни, че прагът на допустимо увеличение на цените, което не подлежи на санкция, е до 3%.

Представени бяха основни аспекти от работата на специализирания орган, сред които мобилното приложение на КЗП за коректно превалутиране на цените, достъпно за всички граждани. Припомнени бяха и начините за подаване на сигнали при установени нарушения.

В рамките на открита лекция експертите от КЗП отговориха на въпроси на студенти и обсъдиха актуални теми, свързани с цените, потребителските права и механизмите за контрол.

➔ Om стр. 13

Победителите за олимпиадата и за себе си

Иван Куцаров, защото като студент, който се издържа сам, за мен тя е от изключително голяма помощ в чисто житейско отношение.

– Припознавате ли себе си в дадена/и характеристика/и на част на речта или категория/грамема? Ако да – аргументирайте се защо.

Д.К.: Лично аз бих се определила като глагол. Винаги полагам много усилия и действам упорито, за да постигам целите си. Ако трябва да бъда по-точна, бих казала, че съм като морфологичната категория „време на глагола“. Уча се от грешките си в миналото, правя най-доброто в настоящето и мисля за бъдещето.

С.Т.: Ако трябва да посоча една част на речта, в която се припознавам, то ще е наречието. На първо място – то е неизменяема част на речта и от тази гледна точка и аз никога не изменям на себе си. Въпреки че има много редки случаи, в които можем да го видим степенувано, това не променя нещата, защото всеки човек в живота си понякога е подвластен на емоциите си, включително и аз. Наречието същото така е и доста разнообразно, може да го видим в различни роли – да посочава различно време, пространство и прочее... също като мен, която съм адаптивна и принудена да свиква с различните роли, в които животът ме поставя.

– Довършете изречението:

Д.К.: Олимпиадата по българска морфология е една прекрасна инициатива, която предоставя възможност за изява на бъдещите филолози – да се изявят по най-добрия начин, да се потопят в тайните на родния език и да повярват във възможностите си.

Олимпийската надпревара ще остане в моите спомени с петъчните ни консултации, незабравимите емоции по време на събитието, както и прекрасното отношение на преподавателите.

С.Т.: Олимпиадата по българска морфология е формат, предоставящ възможност на всеки един от нас да покаже знанията, които е придобил по време на обучението си, както и труда, който е положил, за да стигне дотук. Да докаже най-вече пред себе си, че е способен на много повече, отколкото самият той смята.

Олимпийската надпревара ще остане в моите спомени с невероятния плодороден чай, който вкусихме по време на решаването на теста... Наред с това в моето съзнание освен самия ден, когато се проведе олимпиадата (който несъмнено беше доста вълнуващ), ще остане целият процес на подготовка, ежеседмичните ни петъчни срещи, в които по-скоро с любопитство очаквах да разбера как съм се справила с поставените задачи. Всеки път придобивах нови знания и разбирах това, което ми е убягвало до този момент. Отзивчивостта на проф. Чакърова, която винаги бе готова да ни обясни трудните задачи и да ни помогне, многобройните часове, в които обсъждах с колегите защо дадена морфема е тази, а не онази... моментите на радост, когато съм изпълнила задачата върно, но и моментите на съмнение в самата себе си, когато съм допуснала грешка. Преживях целия набор от емоции, който съществува, и винаги ще се връщам с усмивка назад.

– Какво послание бихте отправили към бъдещите участници в олимпиадата?

Д.К.: На първо място – да не се притесняват да се явят на това различно по рода си събитие, защото то ще им донесе само позитиви. Да бъдат спокойни и да дадат всичко от себе си. Резултатът накрая е важен, но те ще са спечелили много повече от времето, прекарано в подготовка. А най-важното е да вярват в себе си, защото всеки може да постигне желаните резултат.

С.Т.: За бъдещите участници в олимпиадата – не бъдете твърде критични към себе си, а се радвайте дори на малките победи (те със сигурност са много по-големи, отколкото предполагате), защото времето минава неусетно... Дори в началото да не сте убедени в знанията си, вярвайте, че с всеки следващ път вие ще разбирате нови и нови неща и ще ставате все по-уверени. Оценявайте моментите, които ще прекарате заедно на петъчните консултации, не мислете за напред, тъй като всичко ще се подреди само, при това по-добре от очакваното за всеки от вас.

Интервюта взе докт. Божидар БОЯДЖИЕВ
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Студенти от университета, са част от отбора, спечелил първа награда в състезание, организирано по програмата GEN I: Генерация иновация

Доц. д-р Стоянка НИКОЛОВА

На 23 януари 2026 г. се проведе второто издание на образователната програма **GEN I: ГЕНЕРАЦИЯ ИНОВАЦИЯ**, което беше под надслов „Бъдещето на храната“ и имаше за цел да насърчи младите хора да мислят иновативно, да развиват предприемачески умения и да се подготвят за ролята си на бъдещи мениджъри и лидери. Програмата дава възможност на студенти от различни специалности и университети да работят заедно в мултидисциплинарни екипи по реални казуси, зададени от бизнеса, с помощта на опитни ментори и по методологията „Дизайн мислене“, създадена в Станфордския университет.

В състезанието участваха 28 студенти от 21 специалности, обучаващи се в пет университета в Пловдив. Обединени в интердисциплинарни екипи, те работиха по общото предизвикателство – търсене на иновативни решения за бъдещето на храната, с фокус върху устойчивостта, технологиите и здравословния начин на живот.

Участниците бяха разпределени в пет отбора, които разработиха концепции за мобилни приложения и технологични решения, сред които персонализиран дигитален асистент за здравословно пазаруване, интелигентна вендинг машина за приготвяне на мултивитаминни напитки и други идеи с практическа насоченост и пазарен потенциал.

Проектите бяха оценявани от международно жури, включващо проф. Христина Янчева – областен управител на Пловдив, Михаил Петров – изпълнителен директор на *Schwarz IT България*, Оливър Ханиш от *Campus Founders*, Иван Чернев – изпълнителен директор на *Кауфланд България*, както и Бисер Богданов – директор на отдел „Човешки ресурси и администрация“ във *Фикосота*. Събитието беше открито от Оливър Ханиш, а журито постави акцент върху рентабилността на идеите, тяхната реална приложимост и бизнес ползите за създателите.

Голямата награда от 5000 евро спечели отбор „Омега“, който впечатли журито с иновативен проект за елиминиране на отпадъците от производствения процес на вафли, като предложи решение за превръщането на вафлени изрезки в биоетанол – пример за успешно прилагане на принципите на кръговата икономика. Отборът беше съставен от трима студенти от ПУ „Паисий Хилендарски“ и по един от АМТИИ, УХТ и ТУ – София, Филиал Пловдив, което още веднъж подчерта силата на интердисциплинарното сътрудничество. Особена гордост за академичната общност на Химическия факултет е уча-

Отборът победител

тието на Габриела Костадинова, специалност „Химия с маркетинг“. Тя изигра ключова роля в проекта, като изчисли икономическата ефективност и потенциалната печалба от реализирането на подобна инвестиция. Другите двама възпитаници на Пловдивския университет са Ема Факелова – студент магистър по програмата „Лечебни и етерични растения“ в Биологическия факултет, и Филип Македонски – студент по философия във Философско-историческия факултет.

На второ място бяха класирани студентите от отбор FMD, където имаше двама участници от Пловдивския университет. Те получиха поощрителна награда от 1000 евро и възможността да започнат работа по създаване на прототип на идеята си за магазините на *Кауфланд България*.

Събитието се проведе в Центъра по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ), като домакините изненадаха победителите със специална награда и отправиха покана към екипа на „Омега“ да използва биореакторите в тяхната база за бъдещо развитие на проекта.

Програмата *GEN I: Генерация иновация* за пореден път доказва, че Пловдив е средище на млади таланти, смели идеи и устойчиво мислене, а сътрудничеството между образование, бизнес и наука е ключът към успешното бъдеще.

Оспорвана борба в състезание по римско право

На 6 януари 2026 г. се проведе традиционното годишно състезание за студентите от първи курс, завършващи изучаването на римско право в края на този семестър, което е чудесен повод да приложат наученото при решаване на казуси.

Първоначално кръговете са с индивидуално участие – интерес проявиха около 40 студенти. От всеки следващ кръг отпаднаха участниците, дали най-много грешни отговори на зададените казуси. За точността на отговорите следеше жури в състав: ас. Методи Тодоров, преподавател по римско право, и цивилистите д-р Жана Колева и доц. д-р Ангел Шопов, който е и заместник-декан на Юридическия факултет. Достигналите до последните два кръга

Членовете на журито и победителите в състезанието

студенти бяха разпределени в 2 отбора, всеки от по петима участници. След оспорвана борба и преминаване през седем кръга и седем решени казуса на първо място се класира отборът с капитан Емил Попов и членове Кристиана Баронова, Дара Михайлова, Габриела Башова и Калоян Маринов.

За най-добрите участници имаше награди, осигурени от Пловдивското университетско издателство, списание *Ius romanum*, издателствата „Петко Венедиков“ и „Сибир“.

Първото академично събитие за годината в ЮФ завърши с пожелания за успешна 2026 г. Честито на победителите и всички участници!

Юридически факултет

Денят на антропологията бе отбелязан в Пловдив с много настроение и богата програма

За единнадесети път в Пловдив бе отбелязан на 19 февруари с много усмивки, добро настроение и артистични импровизации Световният ден на антропологията, който премина под мотото „Социално ангажирани изкуство и наука“. Това е ежегодното събитие, което се провежда всеки трети четвъртък на февруари с цел да се популяризира дисциплината антропология пред широка аудитория. Инициативата е започната от Американската антропологична асоциация и насърчава организирането на събития, ангажираността на обществеността и популяризирането в социалните медии, за да демонстрира как изучаването на човешките култури, биология и история обогатява разбирането за света.

Този път партньор на традиционните организатори от катедра „Етнология“ към Философско-историческия факултет и Асоциацията за култура, етнология и антропология „Медиатор“ беше културния център „Ателие 47“, където се състоя кулминацията на честването. Присъстваха университетски преподаватели, студенти, докторанти, ученици и приятели на науката от цялата страна. Входът бе свободен, но с предварителна регистрация, а участниците задължително трябваше да се разделят с обувките си на входа на културния център и да носят любимите си терлици или пантофи. За тези, които нямаша възможност да присъстват на място, организаторите бяха подготвили онлайн предизвикателства, едно от които беше да напишат „неесе“ на тема „Благодарение на антропологията...“.

Ето и хрониката на празника, представена от организаторите. Вечерта започна по терлици в уютното пространство на „Ателие 47“ със запълване на щанд „Дарообмен“, където всеки остави част от своите истории и се сдоби с нови.

Всички се включиха в „Човешка библиотека“ ала Захарина и се запознаха едни с други, разказаха интересни ситуации и истории от живота и работата на антрополога.

Кулминацията на вечерта беше удостояването с грамота на проф. д-р Добринка Парушева като признание за нейния принос към катедрата и за нейната всеотдайна преподавателска

и научноизследователска работа. Пожелавме си да споделяме още много моменти заедно.

Беше връчена и грамота на „Ателие 47“ от името на катедрата за активно участие и подпомагане на празника на антрополозите.

Програмата за вечерта продължи с Импро мармалад, воден от домакините Георги и Захарина, които предизвикаха творчество, включване и много добро настроение у всички. Бяха „разкрити“ моменти от „кухнята“ на антроположката работа и значението на това да разбираме другия.

Лайтмотивът на вечерта беше социално ангажираният плейлист, който поддържаше общностния дух и критичното обсъждане на съдържанието на песните.

Благодарим на домакините и на присъстващите за това, че направихме празник за всички, и се надяваме да сме поселили поне още няколко зрънца на антропологията.

Румънски икономист изнесе лекция, посветена на макроикономическия климат в Европа и света

Факултетът по икономически и социални науки бе домакин на академична лекция на тема „Macroeconomic climate at the end of 2025 – from the World Economy to Europe and CEE“, която привлече значителен интерес от страна на студенти, преподаватели и изследователи.

Лекторът д-р Андрей Радулеску е утвърден икономист и старши изследовател в Института по световна икономика към Румънската академия на науките. Той е добре познат в академичните и експертните среди с анализите си върху макроикономическите процеси, финансовите пазари и икономическото развитие в Европа и региона на Централна и Източна Европа. Д-р Радулеску има дългогодишен опит както в научноизследователската дейност, така и като икономически анализатор, автор на множество публикации и участник в международни икономически

Момент от лекцията на д-р Андрей Радулеску

форуми и проекти.

В рамките на лекцията той представи задълбочен преглед на глобалната икономическа среда в края на 2025 г., като обърна внимание на основните фактори, които формират икономическата динамика – инфлацията, паричната политика на водещите централни банки и структурните промени в световната икономика. Специален акцент беше поставен на отражението на тези процеси върху Европейския съюз и страните от Централна и Източна Европа, включително предизвикателствата и възможностите пред регионалните икономики.

Лекцията бе последвана от активна дискусия, по време на

която участниците имаха възможност да зададат въпроси и да обсъдят актуални икономически теми в контекста на бързо променящата се международна среда.

Пловдивският университет организира ориентационни дни за новите „Еразъм“ студенти през летния семестър

Студенти от Турция, Полша, Португалия и Франция започнаха обучението си по програмата „Еразъм+“ през летния семестър на академичната 2025/2026 година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Те ще се обучават във Факултета по математика и информатика, Филологическия факултет, Философско-историческия факултет, Факултета по икономически и социални науки и Педагогическия факултет.

По повод на началото на мобилността отдел „Международно сътрудничество“ организира ориентационни дни с цел да подпомогне по-бързата адаптация на „Еразъм“ студентите към академичната и социалната среда. При посрещането си участниците бяха запознати с историята на България и град Пловдив, със структурата и дейността

Новите „Еразъм“ студенти заедно с представители на отдел „Международно сътрудничество“ и факултетите домакини

на университета, с условията за обучение и с реда за ползване на университетските общестия.

В ориентационната програма се включиха и „Еразъм“ координатори от съответните факултети, които предоставиха подробна информация за учебния процес, разписанията и академичните изисквания. Експертите от отдел „Международно сътрудничество“ организираха и обиколка на основните университетски сгради, библиотеките и учебните центрове.

Програмата на ориентационните дни включва още запознава-

не с културно-историческото наследство на Пловдив, както и с ключови административни институции, които ще бъдат от полза на студентите по време на престоя им в града под тепетата.

Успешна благотворителна кампания, организирана от Студентския съвет

Инициативите с благотворителен характер, които бяха реализирани в навечерието на коледните празници от студенти на Пловдивския университет, дадоха своя положителен резултат. Организираните базари и други събития спомогнаха да бъде събрана сумата 3449 лева, която беше дарена на Българския младежки червен кръст за закупуване на специализирана апаратура в Детското отделение на УМБАЛ „Св. Георги“ – Пловдив.

Студенти от специалността „Актьорство за драматичен театър“ също се включиха, като представиха на 16 декември 2025 г. музикално-поетичния спектакъл „Малкият принц“, постановка на доц. д-р Петър Одажиев, и дариха цялата събрана сума за каузата.

Екипът на Студентския съвет благодари на всички, които отвориха сърцата си и се включиха в тази благотворителна кампания!

В Университетската библиотека бяха представени възможностите за работа с базата данни EBSCO

На 18 февруари 2026 г. в Университетската библиотека бе представена една от водещите бази данни за научна информация EBSCO. Присъстваха студенти, преподаватели и служители на библиотеката, които имаха възможност да се запознаят с функционалностите и изискванията за работа с тази база данни.

Г-жа Моника Фалаша, представител на EBSCO, демонстрира пред аудиторията различни подходи за това как да се използват филтри, ключови думи и разширени опции за търсене с цел по-прецизно и ефективно откриване на научни публикации, както и отговори на въпросите, отправени към нея. Платформата EBSCO предлага възможности в подкрепа на проучванията, научноизследователската и развойната дейност.

Проведе се и работна среща с г-жа Ива Филимонова – представителка на агенцията, осигуряваща абонамента за EBSCO в България. В рамките на разговора бяха обсъдени възможности за популяризиране на дигиталната платформа, както и конкретни идеи за бъдещо сътрудничество между Университетската библиотека и EBSCO.

Екипът на библиотеката благодари на всички, които взеха участие в събитието!

Доц. д-р Димитрина ХАМЗЕ

Книгите на Яков –

Едно от важните събития в културния живот на Пловдив през февруари беше представянето на българския превод на *Книгите на Яков* – зашеметяващо обемист труд (около 1040 страници) на полската носителка на Нобелова награда за литература (2018 г.) Олга Токарчук, труд, способен да предизвика чувство за „малоценност“ у по-лабилните автори с по-скромни по обем творби. Не дай, Боже, да ги „катурне“ комплекс за незначителност. Участници в събитието бяха авторът на превода

Доц. д-р Димитрина Хамзе

Крум Крумов – талантлив, опитен и утвърден преводач от и на полски език (полонист, възпитаник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“), който до момента е превел повечето от произведенията на писателката и продължава да превежда нейното творчество, г-жа Невена Дишлиева-Кръстева – директорка на издателство ISU, редакторка и издателка на книгата, и г-жа Ина Иванова – литературоведка и поетеса – в ролята на модератор. Литературната среща се състоя на 4 февруари 2026 г. в Немската читалня на Народната библиотека „Иван Вазов“, Пловдив.

Използвам повода, за да споделя някои лични размисления и виждания, а не да съчинявам възхвали или памфлети, нито да правя класически анализи. Хората, които ме познават и четат, най-вероятно са забелязали, че интересът ми да пиша за нещо, не се определя от коленопреклонно захласване по някой автор и/или авторитет (на което не съм способна), а по-скоро от възможността за обмен на мисли, за преплитане на перспективи, кръстосване на светогледи и за полемика. Това е най-ефикасният подход за универсално развитие, защото само в сблъсъка на гледни точки се ражда нещо значимо, трайно и възходящо по простата причина, че той най-малкото провокира мисловно напрежение, което, уви, върви към затихване.

Обемът на книгата надхвърля физическите ми (не умствените, надявам се) възможности. Бездруго чета бавно и не ми се иска това да е последната книга, която ще запълни остатъка от живота ми. Пък дори, ако трябва да е „като за последно“ на принципа на „последното желание“, нямаше „да се прежала“ – все пак бих предпочела да си избира някоя друга книга, тъй като тази не попада в „моята кръвна група“. Съгласна съм с Крум, че първото ѝ четене не е за разбиране, само че аз за себе си не предвиждам първо, да не говорим за следващо... Всъщност ние разбираме чрез чувствата, а чувствата се разгарят от естетическото – който се наслаждава, чувства, а който чувства, разбира, поне що се отнася до изкуството, а нали художествената литература е изкуство.

Надсмивайки се над себе си, бих казала, че вече почти не чета, за да спестя време за писане – пиша ли, пиша... Изпълнила съм се с толкова емоции, че се налага да ги излея в писане. Ако човек прекали с четенето, няма да му остане време за писане – трябва да избира: „или – или“. На мен ми е много трудно да балансирам и с двете – не ги умея тия работи – и затова „си заплюх“ писането. Там съм си в най-свои води.

Преди да отида на литературната среща, трябваше все пак малко от малко „да се подкова“ с книгата – щипнах по нещо оттук-оттам – беше ми достатъчно да се ориентирам в обстановката. Смятам се за емоционална натура с изострена чувствителност и може би точно

затова тази книга ми се струва много неемоционална. Стои ми доста сухо, „аскетично“ и равнодушно в емоционално отношение. Ако говорим за психика, знаем, че емоциите са неотменна част от нея – всеки субект е малко или много емоционално същество независимо от силата и интензитета на емоциите си, както и от последиците от тях. Създавайки художествена литература, и то за хора, взаимоотношения, съдби, писателят не може да не оперира с никакви емоции. Друг е въпросът как функционират и въздействат тези емоции от художествения „амвон“ на творбата му, дали влизат под кожата на читателя и дали го карат и той да ги изпитва, или не. Ясно е, че някой ще се ядосва, гневи, а друг ще е весел и ще се радва, но в „административното“ регистриране на този факт не пулсира емоция. От своите срещи с книгата оставам с такова впечатление. Тя има някакъв неприсъщ на художествен текст регистрационен, реферативен характер – някаква „счетоводна отчетност“ на емоциите. Ако емоциите просто се декларират, те не са „емоционални“.

Въпросът за разбирането е много дълбок и сложен философски и психологически въпрос. Тук само ще кажа, че ако не говорим за чисто интелектуални продукти (макар че не знам дали въобще има такива, едва ли, употребявам го условно) или за математически правила и формули например, разбирането е преди всичко усещане и чувстване. Думата „разбирам“ е омоним – използваме я, когато започне да ни се изяснява някакво явление, концепция, постулат, но още по-често – когато съпреживяваме с някого, съ-чувстваме му, подкрепяме го психически, особено когато този някой има огромна нужда от нашето разбиране. Според мен тази книга не само не е за разбиране, но не е и за чувстване – въпреки че в нея се е излял рогът на вербалното изобилие и изобщо изобилието на всичко – на хора, езици, култури, религии, нрави, традиции и т.н. Този път видимото пъстрило и „шумило“, преекспонираната калейдоскопичност, „трансграничност“ и „скоклива“ идентичност, ми се струват твърде повърхностни и еkleктични (някак си необмислени, немотивирани, неподплатени), идват ми в повече. Няма я вътрешната спойка, завладяващата кохерентност, която се поражда от менталния и емоционално-естетическия магнетизъм на повествованието.

Относно превода – когато един господин от публиката каза, че е перфектен, ми стана смешно, защото перфектен превод не съществува (аз чета лекции по *теория на превода* и донякъде съм наясно с нещата) – който и да е преводачът и каквото и да е нещото, което превежда. Има само добри и лоши преводи. Перфектен превод няма дори и по простата причина, че ние като Homo sapiens не сме „перфектни“ създания (затова имаме нужда от Бог) и нямаме „перфектна“ представа за това кое е „перфектно“ и кое не. И слава Богу, защото иначе сме приключили. Не бихме имали какъвто и да било стимул за развитие. Ако аз съм „перфектна“, трябва да се откажа от всичко, защото съм ударила глава в тавана и няма накъде повече да пробивам. Перфектността е патология, „заболяване“, „диагноза“. Да не говорим какъв психически дискомфорт причинява тя на своя „набеден“ носител – един перфекционист е заложник (изгнаник) на собствените си ултиматуми за перфектност. Той не разполага със себе си и не може да се радва на нищо. Моят съвет е да се имунизирате срещу перфектност.

Както казах в началото, книгата би била интересна за мен, доколкото буди множество въпроси за размисъл и търсене на решения, които съвсем не са толкова лесни и „подразбиращи се“ от само себе си, както изглежда на пръв поглед. Това напомня казуса с „интердисциплинарността“, за която си въобразяваме, че е достатъчно да я размахаме като знаме или произволно да „съшием“ като пачуърк разни научни сфери – и сме готови. Или

„СЪС“ или „БЕЗ“ ТЯХ НАКЪДЕ?

пък само като заявим интердисциплинарност, т.е. вербализираме я, тогава самото ни изказване става „перформативно“ и хоп – получаваме „интердисциплинарно изследване“ – да, но това не е „фокус мокус препаратус“.

Естествено, че нищо не е еднозначно, само че не е достатъчно да го констатираме, прокламираме и пропагандираме, а да се замислим върху аспектите на тази нееднозначност, множественост и неокончателност на нещата, да ги анализираме, а освен това добре би било да предвидим резултатите и последствията от определени стратегии, посветени на интеркултурността и интеркомуникативността. Тук, разбира се, не мога да се разпростирам, защото текстът ще се заформи като трактат и ще трябва да обсебя не само целия този брой на *Вестника*, но и някой следващ. Само ще шрихирам известни ракурси.

Написаното в книгата е трамплин за замисляне на много въпроси, подтик към философски и артистични спекулации и екскурси. Ето някои от темите въпроси – например *интеркултурността* – тя не е просто амалгама от етноси и култури – всички мечтаят „да плеснат с ръце и се прегърнат“ и тогава ще настъпи раят на земята, или пък, понеже природният и екзистенциален закон е еднакъв за всички – едни мрат, други се раждат (без значение при какви условия и на каква цена), всички действия на субекта са оправдани, нещо повече – и най-драстичната деградация, и най-големите безчинства на личността имат своето оправдание в политиките на унищожението. Нещо повече, колкото повече дъна достигнеш (според Яков Франк), толкова по-сигурно е, че ще се „рециклираш“, пречистиш и възродиш – защото участваш активно в обновлението на Света и Човечеството. Това е нещо като личностна „демиургия“. Подобно притъпяване на мисленето (и на емоциите) звучи много идилично...

Въпросът за *границите* – този въпрос е много сложен, около него кръжат множество други въпроси: къде, кога, защо, с какви основания, доколко, в името на какво и дали изобщо някои граници са преодолими (или по-точно – нарушими). Стопяването на граници (но и обратното – издигането на граници) е желано и предпочитано или натрапено явление? Тук се оформя цяла констелация от свързани помежду си антропологични, най-общо казано, категории: *свобода, морал (етика, добро – зло, емпатия), религия, Другият* и т.н. Случва се в територии след официално премахване на граници „да бълбука“ повече или по-малко скрита ксенофобия и да няма реална интеграция – нищо, че тя се обявява и разгласява „надлъж и нашир“ като безспорен факт. Културните преливания, интерференции, стичания, които са в центъра на интересите на Илия Троянов и заемат достойно място в книгите му, са нещо „природосъобразно“ и прекрасно. Те са „кислородният апарат“, „захранващото устройство“ на етносите. Обикновено обаче не се запитваме – ние, не той – дали интеграцията е естествен процес, или обслужва властови механизми и до какви последствия води тя – дали е благотворна за етносите, или предизвиква неприязън и нарастване на напрежението? Въпросът за *идентичността* също не е толкова „еуфориогенен“, колкото ни се струва. Говорим си „свободомислещо“ за флукуативни, изплъзващи се, трансформативни, множествени и т.н. идентичности, забравяйки, че този въпрос има и други етични измерения освен великодушното отваряне и въздушността „толерантност“ (от масовото разбиране за която на човек започва да му се повдига) към Другия. Има и друга страна – тя крие опасност от размиване на ценностите и потискане на бдителността за опасното. Тук въпросът е до какво води тази „подскачаща“ идентичност. До възход или упадък на субекта? В този случай се появява нужда от *граница* – между разпадането и перспективната диалектика на идентичността. Офанзивното ѝ релативизиране не

означава ли просто загуба на идентичност?

Не е нужно да подражаваме на радикалната Другост от страх да не се капсулираме в собствената си „ограничена“ идентичност. Тя е a priori калейдоскопична – ние сме иманентно множествени в смисъла на поликултурността и на собствената с психологическа „другост“. Ние сме си постоянно „други“ на самите себе си – затова сме толкова противоречиви и несъвършени. Това ни е заложено в генотипа, но хубавото е, че имаме всички вродени качества да приемем добронамерено, с разбиране и отзивчивост чуждата другост. Друг е въпросът дали искаме и какви интереси обслужваме... Тук опираме до въпроса за *ценностите*. И защо да не си го зададем: Ценят ли се ценностите? Звучи тавтологично, но е смислен. В епохата на тотален релативизъм всичко се превръща в „ценност“ – измамата (която може да бъде с фатални последици) е просто „друг вид истина“. Във време, когато човешкото същество (субектът) и неговият живот не представляват ценност, отпада ли въпросът за ценностите?

Следващият фундаментален въпрос е въпросът за *религиите*. Религиозният универсализъм е нещо чудесно! С него се свързва истинската вяра, защото прекаленото вкопчване в дадено религиозно направление до голяма степен формализира нещата и прави човека зависим от наложен режим, стяга го в корсет. Тук обаче съществува риск от смесване или замяна на универсализма с абсолютното неверие, с обезценностяването на всичко. Религиозният универсализъм зачита ценностите на всички религии, които в идеалния си вид нямат аксиологични противоречия. Но един религиозен еklektизъм, който се проявява в мимикрия и преследване на лична изгода, не е универсализъм. Ние сме склонни да смесваме нещата, да заличаваме разликите между понятията, без да ги изясняваме, за да премахваме граници на всяка цена, но понякога това премахване е, меко казано, нездравословно – от психологическа гледна точка съвсем не е безопасно.

И не на последно място – въпросът за обединението, междуетническото единство и сплотеност. Интересно защо визираще само европейското пространство. Говорим за европейска общност, европейско семейство, европейски ценности... Нека не забравяме все пак, че сме част от света, а Европа не е светът, а и далеч не е от най-големите и мощни континенти. Рефлексът ни за сближаване с Другите не би трябвало да се изразява само в туристическата атрактивност на нашите „щъкания“ в разни посоки.

Самата О. Токарчук беше казала в есеистичната си книга *Чувствителният разказвач*, че губи желание да пътува, знаейки, че хора с равни човешки права като нейните „пътуват“, натъпкани в контейнери. Време е да преразгледаме въпроса за сближаването и емпатията между народите; да помислим за интерконтинентална, световна общност.

Много ми харесаха думите на известната наша хореографка Галина Борисова, които звучат като предупреждение: „Изкушаващо е да контролираме процеси, но вероятността да успеем, е нищожна и съмнителна. Ние живеем заедно само за да разберем, че колективите са сбирщица на отчуждени индивиди. Ние не искаме изкуството да приключи“.

Всичко зависи от това какъв смисъл се влага в дадено понятие или процес и каква стратегия се преследва. В най-лошия случай се стига до убийствено опростяване на съдържания, до елементарна моторика, а това води до израждане на обществото, респективно – на човечеството.

Връщайки се към емоционалното, бих попитала: Способен ли е да обича Яков Франк? Отговорът на този въпрос би бил в най-общи линии отговор и на останалите въпроси.

ПЪРВА НАГРАДА

Кът за вси

Стела Гагалиева

ПРОЗА

Очите са прозорец към душата, ала недушевените предмети разказват истории, които често са по-красноречиви от множество книги. Тази мисъл, като бегъл поглед от непознат, посещавала ли ви е? Човек говори прекомерно за себе си през живота си – познатото е най-плодовитата тема все пак – и в прозяване, лишен от егоцентризъм, се обръща към природата, към космоса, към факта, че все пак той е свързан с тях, иначе не може да се надява да говори за тях с интерес. Не се обръща към пътя под краката си, към дрехата на гърба си, към пейката, на която седи. Безсмислено е да се говори за това, което не пленява с дълголетие си, с разстоянието си от егото, с това, което уж се разбира и защото е било разбрано, е създадено и в момента служи някаква функция.

Обръщайки се навътре, човек все пак гледа в далечината навън, търсейки ниша в безграничната вселена, където се надява с мисли да намери извор на смисъл, на хаос, приведен в ред, на съществуване, което следва някаква определена цел, притежава начало и е гордо от края си. Един писател е казал, че смята за свой дълг да пише за хората, каквито са, не каквито искаме да бъдат, и литературата – векът – го проваля, като пише за повърхностни помисли, които не са свързани с човешката природа, както той я смята за истинска.

Лично смятам, че всяка история, в която присъства човек, е за хората. Не можем да бягаме от себе си дори когато не се споменаваме. Но нека забравим това за момент. Нека го пренебрегнем. Има толкова много неща на този свят, на които не им се отдава дължимото внимание. Историите на предметите са най-добрите портрети на хората — неми разказвачи, които предават сюжета тъй, както и най-дръзкият автор не би посмял. Защо? Неживата природа не подбира. Тя колекционира, без да дискриминира, и след време, дори никой да не я пита, тя се превръща в колаж на всичко и всеки, който я е докоснал.

Това е поуката? Да. Идва сега, за да се осмисли по-късно или пък да не се осмисли изобщо. Защо ги хабим тези думи, ако никой не ги слуша? Защо увъртаме, докато публиката се разотива? Сбито и ясно – това е целта. И изразително. Ала това може и да не е по силите ми. Затова ще се придържам към остатъка.

Това е историята на една колекция.

Тя започва, както много други – с човешките усилия да поставят удобства за себе си там, където природата им ги е отказала. Гледаме към пряк път през кория, която стои между обособен градски квартал и тревистия бряг на река. Когато над реката е построен мост, пътеката, водеща към него, се откъпва от безброй стъпала в разнообразни обувки. Минават се две години, преди градското управление да постави край криволичещата следа лампи за улеснение на тези, пътуващи след залез. Проектът е подтикнат от един нещастен случай – дете, което се загубило из леса – и съпътстващите го оплаквания от граждани.

В онези времена дори на уличните лампи не липсваше характер в орнаментацията. Така получаваме ред високи осветителни тела с тънки силуети и солидни бази, тъмен метал извит майсторски в приветливи форми, които да служат за подпора на стъклената кутийка, съдържаща крушката. Прилични на виещи се листа, прегърнали последния слънчев лъч, металните ивици са симетрично набраздени и внимателно лакирани, за да не бъде дъждът техният погром.

Малцина поглеждат нагоре, за да оценят майсторлъка, докато вървят, ала можем да сме сигурни, че лампите са далеч от това да се обидят. Те са там да служат, не да очароват – първата, последната и другите четиридесет и осем помежду им сигурно биха се съгласили,

* Стела Гагалиева, която през миналата година се дипломира в специалността „Английска филология“, бе отличена с първа награда за проза в литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“.

ако имаха интелекта и устата да го направят. Те светят неотменно години наред. Тревата в основите им расте, без да се коси, излинява зиме, пониква наново напролет и крие из зеленината си разграждащи се хартийки, капачки и фасове, захвърлени лекомислено.

След тридесет години служба лампите осветяват пътя на изнемогващ брой хора. Тогава пада мостът на единия край. Корията – вече именувана от гражданите див парк – губи главната си функция – пряк път, не изисква прекосяване, бързо опустява и бива още по-бързо забравена като нещо, което изобщо е било полезно. Когато хората напускат, окастрят леса в източния му край за направата на асфалтов път към новия мост и се отричат от този участък на реката, сметките за ток на петдесетте лампи стават излишни. Градската управа дърпа щепсела, но има прекалено много задачи, за да се потруди с премахването на самите лампи. Така се случва инцидентът.

Пътеката оброста след точно три месеца, през които нито един крак не я държи под око или опитомява с твърдата подметка на обувката си. Всяка вечер обаче короните на дърветата, струпани около първия километър на пътя, греят ефирно под мастиленото небе. Двадесет и шестата поред лампа е каръкът на тази история. Може и съдба да го наречем, макар че грешка на мързелив електричар е по-правилният термин.

Двадесет и шестата лампа, която с нищо не се е различавала от другите преди, се превръща в единствения оцелял, принуден да работи без другари и без потребители, на които да служи. Ала където има човешка намеса, има и хора, а те притежават не само любопитство и късмет, но и чудния

навик да се връщат.

Двойка на разходка „в дивото“ са първите посетители. Държат се за ръце и хватат, когато лампата светва. Толкова са лудо влюбени, че издълбават инициалите си в метала под вежнец пожълтял некролог. Оказва се, че първата им среща била на пътеката. После идват децата, защото забрана от родител е по-скоро подстрекателство. Тумби ученици се правят на смели да вървят по тъмно из корията — и на още по-смели, когато ритат лампата в опита си да я прекатурят. От някои обувки остават леки вдлъбнатини, а от метала остават и полусчупени пръсти на краката.

Напролет множество птици решават, че това ще е добро място за гнездо, ала виждат грешката си и напускат, оставяйки след себе си в короната на лампата само съчки и конци, гробове на десетки несбъднати домове. Улични кучета маркират лампата като своя територия и побъркват опитомените си братя, водени с кашка из природата. Всеки собственик е слисан от настоятелността, с която домашният им любимец души в основата на лампата и отказва да върви напред. Средно четири хиляди души по тези причини прекарват до лампата приблизително пет минути, дори тези, които ходят там два поредни дни.

Зиме врабчетата, които са далеч от светофарите на страшния град, се топят – понякога по шест наведнъж – на лампата. По метала се формират струпеи от фекалии, които дъждовете и снегът отмиват. Безмилостната влага разяжда някога безупречния лак. Тъмното тяло на лампата е изпъстрено с безчет точки; снежинки корозия, които топят родното си място и никога не издъхват.

Стъклото, което служи за пазител на инатливата крушка, е подложено на слой прах и слой полени, и слой дъжд, пак и пак, докато не се протърква гладката му повърхност. След пет години извънредна работа е толкова посивяло и износено, че разсейва светлината на крушката вечер като надиплена мъгла. Някои го наричат магическо, други – просто старо и занемарено. Всички впечатления са думи, изгубени във въздуха, и мисли, потънали в море от мимолетни хрумвания.

След училище едни деца отиват да играят **На стр. 21**

Студентски литературен конкурс за поезия и проза

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа.

В конкурса могат да участват всички студенти и докторанти от ПУ.

За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три награди. Материалите трябва да бъдат напечатани (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, факултетен номер, e-mail и телефон за връзка).

Крайният срок за получаване на творбите е 24 април 2026 година. Текстове могат да бъдат изпратени по пощата на адрес: 4000 Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24, в. „Пловдивски университет“; или на единия от следните два имейла: tiliotilev@uni-plovdiv.bg / vestnik_pu@abv.bg

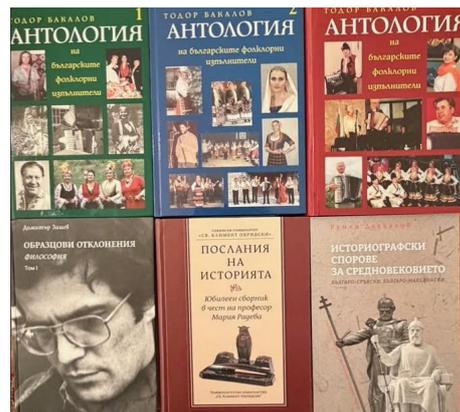
За отчитането на резултатите и връчването на наградите ще има допълнителна информация.

Университетската библиотека получи дарение от 300 книги от НДФ „13 века България“

Сериозен благотворителен жест направи Националният дарителски фонд „13 века България“ към Университетската библиотека. На 6 февруари 2026 година безвъзмездно бяха дарени 300 издания, включващи исторически изследвания, политология, философия, педагогика, психология и др. Всички те са със знака на Университетското издателство „Св. Климент Охридски“, а сред дарените книги изпъкват заглавия като

НАЦИОНАЛЕН
ДАРИТЕЛСКИ ФОНД
„13 ВЕКА БЪЛГАРИЯ“

„Византия между западните градове и източните империи“ от Василиос Сирос, „История на българската държава през средните векове“ от Васил Златарски, „Антология на българските фолклорни изпълнители“ (том 1, том 2 и том 3) от Тодор Бакалов. Книгите бяха подбрани по предварително изготвен списък от служителите на Университетската библиотека.

Директорът на библиотеката г-жа Милка Янкова изказа своята благодарност към ръководството на Националния дарителски фонд „13 века България“ и заяви, че получените издания ще обогатят книжния фонд и ще спомогнат за по-пълно задоволяване на интереса на ползвателите на такъв тип литература.

**ПЪРВА
НАГРАДА**

Кът за вси Стела Гагалиева

ПРОЗА

➔ От стр. 20

на криеница в корията – така се случва, че двадесет и шестата лампа е мястото за жумене.

Същите тези деца две или три години по-късно я използват и за тестова повърхност за спрейове си: синьо, червено, черно, жълто и зелено се струпват едно върху друго, докато момчетата се борят чий цвят да бъде най-отгоре.

Момиче с прекалено много задължения търси разтуха из природата, намира лампата и сяда на земята сред тревите, за да я скицира в тефтера си – завръща се три пъти, за да довърши задачата, и среща много трудности в изобразяването на различните цветове, многобройните стикери (залепени от един и неуспешно откъснати от друг), инициалите, които тогава са вече над десет, некролозите, петната от корозия и многото вдлъбнатини и издатини. Дива котка ѝ прави компания в храстите.

На годишнината от брака си една двойка винаги минава през корията и си припомня лампата. И двамата виждат как остарява с тях. Една вечер при нея спира да се облегне бегач. Друга под нея сяда плачещо момиче. Група с хамаци. Група с алкохол – да насядат около лампата и да пият далеч от шума на града. Група ученици на кратка образователна екскурзия до мъртвия мост на другия край. Група любители орнитолози с надежда да зърнат птица, която не се появява по натоварените улици и в междублоковите пространства. Родители с детето си – да му разкажат, че този път някога е бил важен или така поне казвали майките им.

Когато лампата става столетник, тя е покрита с избелели лепенки,

стикери и бои, прах и мръсотия, събрани в браздите на инициалите на влюбени двойки, ръждиви цветя и следи както от крака и ръце, така и от време, сняг, дъжд, вятър, пек. Стои самотна край пътеката и работи неуморно дори когато тънката ѝ снага се накланя леко встрани. Присъствала е в мислите на хора и живи, и мъртви. Била е снимана неведнъж, рисувана – три пъти, и описана за малко – само три думи – в стихотворение на момче, което сега работи като счетоводител.

В приветливото ѝ тревисто подножие растат цветя, като невини биват откъснати от минавачи. Таралежи бродят покрай нея – за страх на жабите, които искат да ловят мухите, сбрани покрай блясъка ѝ. Там, където посещават хора, уж не ходят животни, които се плашат от тях. Ала лампата топли и приема радушно, и успокоява. Имала е честта за сто години да бъде гроб на близо петстотин животни, най-често кучета и котки, които другаде не виждат облекчение.

Зимата идва и последният клетник се сгушва отдолу и вири муцуна във влажната трева, докато студът прониква в костите, да прекрати мъките на деня. Напролет жичката на крушката прегаря. Вечерта в корията няма светлина, която не идва от луната. Това прави впечатление на точно седемдесет и трима души. Че лампата е прехвърлила сто години, когато се предава, не е никому известно. Животът продължава.

Ето. Поуката беше в началото. Ще впогледнете ли сега някое паве да се почудите колко обувки са го докосвали? А някоя стара автобусна спирка, пейка, ограда? Може би и тези думи бяха хвърлени на вятъра. Тъй или иначе историите на предметите не са предназначени за хората, макар те да са главните герои.

Традиционните награди „Спортист на годината“ бяха връчени на тържествена церемония

Вече имаме дългогодишна традиция в края на календарната година да бъдат награждавани най-добрите спортисти на пловдивската алма-матер. Тържествената церемония „Спортист на Пловдивския университет 2025“ се състоя на 16 декември в Новата спортна зала, а неин организатор бе Биологическият факултет със съдействието на Студентския съвет.

Заместник-ректорът доц. д-р Борян Янев поздрави всички присъстващи от името на ректора проф. д-р Румен Младенов и цялото академично ръководство на ПУ „Паисий Хилендарски“ и пожела на спортистите и техните треньори още много успехи. Думи на приветствие отправиха също Николай Бухалов – заместник-кмет на община Пловдив по спорт, младежки дейности и социална политика; проф. д-р Велизар Гочев – декан на Биологическия факултет; Виктория Палигорова – заместник-председател на Националното представителство на студентските съвети в България; Ружка Генова – директор на Спортно училище „Васил Левски“ – Пловдив; прочетен беше и поздравителен адрес от името на Димитър Стоянов – председател на университетския Студентски съвет. Сред официалните гости бяха също доц. д-р Маргарита Русева – декан на Факултета по икономически и социални науки, проф. д-р Надежда Кафадарова – декан на Физико-технологичния факултет, проф. д-р Ангел Голев – декан на Факултета по математика и информатика.

Организаторите бяха подготвили плакети и предметни награди за най-изявените спортисти на университета, които през миналата година спечелиха 11 златни, 7 сребърни и 9 бронзови медала само от националните шампионати. Към тях трябва да добавим още няколко международни отличия. Трябва да отдадем дължимото и на останалите, които останаха извън зоната на медалите, но дадоха своя принос за отборното класиране по отделните видове спорт. И разбира се – на всички, които имат принос спортът в Пловдивския университет да се развива на най-високо ниво.

Ето и равностметката за изминалата година.

Женският отбор по футбол, ръководен от ст. пр. Теодор Митев, за пореден път показва шампионски дух и момичетата отново се окичиха със златните медали, а Кристияна Димитрова стана голмайстор на турнира.

Още при дебюта си ръководеният от гл. ас. д-р Ралица Кунчева отбор по мажоретни спортове спечели три първи места в различни формати. Златен медал в категория „Миниформация – помпон“ завюваха Дилек Хаджиалиева, Теодора Момчилова, Мария Бетуховска, Ангелина Бабунска, Диана Бабунска, Нели Бегова, Симона Желязкова и Гергана Христова. Златен медал в категория „Дуо – помпон“ за Гергана Христова и Магдалена Генчева. Златен медал при мъжете в категория „Соло – батон“ и приза „Мистър Най-техничен“ заслужи Адем Насуф.

В индивидуалното класиране по различни лекоатлетически дисциплини бяха спечелени 2 златни, 4 сребърни и 4 бронзови медала. Ето и техните носители: Мартина Писачева – първо място на 100 м, второ място на 4 x 100 м; Денис Адил – първо място на копие, второ място скок на височина; Ангел Бахчеванов – второ място на 100 м, второ място на 4 x 100 м; Силвия Георгиева – трето място на 800 м, трето място на копие; Маргарита Хаджийска – трето място на скок на височина; Станислав Кисев – трето място скок на дължина; щафета

мъже 4 x 100 м – второ място; щафета жени 4 x 100 м – второ място. Това им отреди второ място в комплексното класиране с 279 точки. Ръководител на отбора е Николай Николов.

Златен медал имаме и в турнира по джудо, който беше спечелен от Ралица Димитрова в категория 48 кг. Ръководител на отбора е Мирослав Гешев.

Ръководител на отборите по тенис на маса, бадминтон и тенис е ст. пр. Татяна Найденова, а нейните възпитаници донесоха няколко медала и призови места в отборното класиране. В състезанието по тенис на маса Кирил Попов спечели сребърен медал в индивидуалната надпревара, имаме и два бронзови медала – съответно при

двойки мъже и смесени двойки, както и второ място отборно.

В състезанието по бадминтон – сребърен медал за Станимир Терзиев; сребърен медал при двойки мъже – Станимир Терзиев и Николай Давчев. Принос за отборното второ място имат също Павел Димитров и Наско Найденов. При жените имаме бронзов медал на двойки за Елеонора Иванова и Клариса Кабзималова и бронзов медал в отборното класиране.

В тениса представителите на Пловдивския университет заеха призовото трето място отборно.

В два от най-популярните спортове – волейбол и футбол, където отборите на университета се представят по традиция много силно, включително са печелили и шампионски титли, този път заеха призовото трето място. С бронзови медали се окичиха волейболистките, ръководени от ст. пр. Димитър Ангов. Отборът по футбол (мъже) с треньор гл. ас. д-р Стоян Димитров също остана с бронзовите медали, след като на полуфинала загуби от Националната спортна академия.

Студенти от Пловдивския университет постигнаха и големи международни успехи – Лилия Митрева от Факултета по икономически и социални науки извоюва трето място на световното първенство по таекуондо в Италия, с което попадна и в топ 3 на най-добрите спортисти на Пловдив за изминалата година. Два златни, един сребърен и един бронзов медал от европейски и национални форуми донесе и четирикратният европейски шампион по карате Тунджай Тасим, който изучава софтуерно инженерство във Факултета по математика и информатика. Тунджай Тасим е и първият българин, защитил 1-ви дан по Вадо-кай пред Японската карате федерация.

На спортистите от Пловдивския университет и техните треньори пожелаваме много успехи и през 2026 година.

Матрично решаване на някои видове диофантови уравнения

Благовеста ПЕЙЧЕВА, Илия МАКРЕЛОВ

Едно уравнение с две неизвестни може да има безброй много решения, които не е задължително да са цели числа. Ние обаче се интересуваме само от **решения в цели числа**.

Диофантови уравнения са тези, на които търсим само целочислените им решения.

През 1942 г. норвежкият математик Льонгрэн доказва, че уравнението $x^2 - 2y^4 = -1$ има **само** две решения: $(x, y) = (1, 1)$ и $(x, y) = (239, 13)$.

Уравненията $x^2 - 2y^2 = 1$ и $x^2 - 2y^2 = -1$ са известни като уравнения на Пел и всяко от тях има безброй много решения. **Защо някои диофантови уравнения имат само краен брой решения, докато други имат безброй много?**

Работите на Аксел Туе дават изчерпателен отговор на въпроса. Той доказва, но при някои слаби ограничения, че уравнения с две неизвестни x, y от степен равна или по-голяма от три имат само краен брой решения. От друга страна, уравнения от първа степен с две неизвестни $ax + by = c$ или уравнения от втора степен $ax^2 - by^2 = c$, където a и b са цели положителни числа, а дясната част c е цяло число, могат да имат безбройно много решения.

Все пак доказателството на Аксел Туе не е „ефективно“ в смисъл, че **не посочва пътя** за намирането на целочислените решения на уравнението. Казано по друг начин, знаем, че уравнението има безброй много решения, но за намирането им ще трябва да се потрудим допълнително.

Това ще направим тук, но специално за линейно уравнение с две неизвестни.

Нека е дадена линейната форма $f(x, y) = ax + by$, където $a, b \in \mathbb{Z}$ (множество на целите числа) и нека още да направим смяна на променливите X, Y чрез матрицата

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{pmatrix}, \text{ т.е. } \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} \Rightarrow \begin{cases} u = a_{11}x + a_{12}y \\ v = a_{21}x + a_{22}y \end{cases}.$$

Ако се окаже, че

$$f(u, v) = f(a_{11}x + a_{12}y, a_{21}x + a_{22}y) = f(x, y). \quad (1)$$

за всички допустими стойности на X и Y е разумно матрицата A да я наречем **инвариантна матрица относно линейната форма $f(x, y)$** .

Накратко, за новите променливи u и v дадената линейна форма **не променя** стойността си.

Една добра идея. Ако двойката (x, y) е решение на линейното уравнение $f(x, y) = c$ или $ax + by = c$, то чрез матрицата A ще можем да намираме нови решения на уравнението. За да се случи това, ще трябва да намерим елементите на матрицата A , които трябва да зависят от параметрите a и b .

В разгърнат вид равенство (1) ще изглежда така $a(a_{11}x + a_{12}y) + b(a_{21}x + a_{22}y) = ax + by$,

или чрез подходящо групиране:

$$(aa_{11} + ba_{21})x + (aa_{12} + ba_{22})y = ax + by, \text{ и оттук следва}$$

$$\text{системата } \begin{cases} aa_{11} + ba_{12} = a \\ aa_{12} + ba_{22} = b \end{cases}$$

Това е неопределена система, но ние намираме едно нейно хубаво решение:

$$a_{11} = a_{22} = 1 - kab, a_{12} = kb^2, a_{21} = ka^2, \text{ където } k \neq 0.$$

Търсената инвариантна матрица е $A = \begin{pmatrix} 1 - kab & kb^2 \\ ka^2 & 1 - kab \end{pmatrix}$.

При избор на някакво начално решение (x_0, y_0) други решения (x, y) на линейното уравнение за всяко $k \neq 0$ ще бъдат

$$\begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} x_0 \\ y_0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 - kab & kb^2 \\ ka^2 & 1 - kab \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x_0 \\ y_0 \end{pmatrix} \Rightarrow$$

$$\begin{cases} x = x_0 + kb(by_0 - ax_0) \\ y = y_0 + ka(ax_0 - by_0) \end{cases}$$

или

$$\begin{cases} x = x_0 + b(c - 2ax_0)k \\ y = y_0 + a(c - 2by_0)k, \text{ където } ax_0 + by_0 = c. \end{cases}$$

Следва да направим още нещо.

Нека $q = \text{НГОД}[b(c - 2ax_0), a(c - 2by_0)]$.

Избираме $k = \frac{l}{q}$ и въвеждаме символиката D_1 и D_2 , където

$$D_1 = \frac{b(c - 2ax_0)}{q}, D_2 = \frac{a(c - 2by_0)}{q} \text{ и накрая}$$

$$\begin{cases} x = x_0 + D_1 l \\ y = y_0 + D_2 l \end{cases} \quad (2)$$

където реалният параметър $l \neq 0$ и (x_0, y_0) е установено от нас решение на линейното уравнение.

И тъй като ние се интересуваме само от целочислени решения на даденото уравнение, ще поискаме параметрите a, b, c и двойката (x_0, y_0) да бъдат цели числа и още $l = \pm 1, \pm 2, \dots$

ПРИМЕР: За уравнението $7x + 9y = 9$ имаме

$$a = 7, b = 5, c = 9 \text{ и още } (x_0, y_0) = (2, -1)$$

$$b(c - 2ax_0) = 5(9 - 2 \cdot 7 \cdot 2) = 5(-19)$$

$$a(c - 2by_0) = 7 \cdot (9 - 2 \cdot 5 \cdot (-1)) = 7 \cdot 19$$

$$q = \text{НГОД}(-5 \cdot 19, 7 \cdot 19) = 19 \Rightarrow D_1 = -5 \text{ и } D_2 = 7.$$

Формула (2) изглежда, както следва:

$$\begin{cases} x = 2 - 5l \\ y = -1 + 7l \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \text{за } l = 1 \rightarrow (x, y) = (-3, 6) \\ \text{за } l = -1 \rightarrow (x, y) = (7, -8) \end{cases} \text{ и т.н.}$$

И накрая ще кажем, че за уравнението $ax^2 - by^2 = c$, където a и b са цели положителни числа, а c е само цяло число, инвариантната матрица, която сме получили, е

$$A = \begin{pmatrix} \sqrt{k^2 ab + 1} & kb \\ ka & \sqrt{k^2 ab + 1} \end{pmatrix}.$$

Психологията и роботиката: интердисциплинарен модел за образование и иновации

В епохата на изкуствения интелект традиционните граници между хуманитарните и техническите науки постепенно отстъпват място на интегрирани научни подходи, насочени към развитието на хуманни технологии. Именно тази концепция беше във фокуса на образователна среща във Втора английска езикова гимназия „Томас Джеферсън“ – София, с участието на екип специалисти от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Института по роботика към Българската академия на науките.

Събитието представляваше научно-приложна демонстрация, целяща да покаже как университетските изследвания намират реално приложение в училищната среда и подпомагат ранното професионално ориентиране на учениците. Представените разработки и методологии илюстрираха съвременни тенденции в интердисциплинарното сътрудничество между психологията, образованието и роботиката.

Екипът, работещ с иновативната социалноасистивна роботизирана система, включва проф. д.п.н. Майяна Митевска, доц. д-р Паулина Цветкова от Института по роботика към Българската академия на науките, гл. ас. д-р Виктория Ангелова и докторанта Денис Никифоров.

Основният акцент на срещата беше поставен върху приложението на социалноасистивните роботи в образователна и терапевтична среда. Демонстрацията показва как роботизираните системи могат да бъдат използвани като медиатори в психологическата работа – инструмент за преодоляване на социални затруднения, подпомагане на психичното здраве и развитие на социално-емоционални умения. Роботът беше представен не като автономна технология, а като подкрепящ ресурс в ръцете на специалиста.

Особен интерес предизвикаха възможностите на изкуствения интелект за разпознаване на емоционални състояния и адаптивно взаимодействие с потребителя. Това отвори дискусия за етичните измерения на технологиите и бъдещето на професиите в условията на дигитална трансформация. Ръководството на гимназията подчерта значението на подобни инициативи за информирания избор на кариерно развитие сред учениците.

Инициативата е резултат от дългогодишна научноизследователска дейност и участие в национални проекти, координирани от Пловдив-

ския университет „Паисий Хилендарски“ и насочени към внедряване на иновативни технологии в образованието и социалната практика.

За учениците срещата представляваше възможност за пряк досег със съвременни научни разработки и демонстрира динамичния характер на психологията като приложна наука. Представените примери показаха как технологичните решения могат да бъдат интегрирани в хуманитарни контексти с цел подобряване на качеството на живот и образователните процеси.

Подобни партньорства между университет, институт и училище утвърждават ролята на академичната общност като активен участник в изграждането на бъдещите поколения специалисти. Те създават среда, в която знанието се съчетава с вдъхновение, а технологичният напредък се насочва към обществено значими цели.

Студенти от Педагогическия факултет с изложба в Народната библиотека „Иван Вазов“

Изложба от 15 художествени произведения на студенти от Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ е подредена в Конферентната зала на Народната библиотека „Иван Вазов“. Младите творци са от специалностите „Графичен дизайн с реклама“ и „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“ към катедра „Естетическо възпитание“.

Експозицията представя творческите постижения на студентите в богата палитра от живописни, графични, приложно-декоративни и дигитални произведения, както и моливни рисунки. Сред участниците в изложбата има както първокурсници, така и студенти, които ще завършат още тази година.

Моменти от откриването на изложбата

Вестник „Пловдивски университет“

ISSN 2815-4592 (print), ISSN 2815-4606 (web)

Главен редактор: Тильо Тилев, тел. 032/261 477

Електронна поща: tiliotilev@uni-plovdiv.bg; vestnik_pu@abv.bg

Коректор: Гергана Иванова. Предпечат: Валентина Ангелова

Печат: Пловдивско университетско издателство

Адрес на редакцията: Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24